

PRZEGLĄD USTAWODAWSTWA GOSPODARCZEGO

Styczeń 1950

MIESIĘCZNIK

Rok III Nr 1 (19)

TREŚĆ: Czesław Przymusiński — Nasze zadanie; Leonard Tchórzewski — Znak towarowy; Tadeusz Jackowski — Wpływ zaareztowania pracownika na umowę o pracę. — Przegląd ustawodawstwa gospodarczego za czas od 20. XI. do 20. XII. 1949 r. — Orzecznictwo w sprawach gospodarczych. Umowy i akty prawne: Wzory umów z radcami prawnymi. — Gospodarka lokalami i najmem lokali. — Gdzie szukać? (Indeks zagadnień) — Przegląd wydawnictw i czasopism. — Notatnik.

CZESŁAW PRZYMUSIŃSKI

Nasze zadanie

W ustroju, budowanym na podstawach materializmu dialektycznego, każdemu przedsięwzięciu publicystycznemu — nawet w jego najbardziej teoretycznej postaci — przyświecać musi cel praktyczny. Powodzenie bowiem pracy ludzkiej jest sprawdzianem poznania.

Lenin ujmował funkcję pisarstwa w słowach: „w miarę sił pomóc bezpośrednim uczestnikom ruchu“, „pisać tak, aby przyczyniać się do... świadomego wyboru środków, sposobów i metod walki“ (W. I. Lenin, Dzieła, t. VII, str. 83).

Z tego wynika, że często podkreślany praktyczny cel „Przeglądu Ustawodawstwa Gospodarczego“ sam w sobie nie uzasadnia jeszcze odrębnej jego roli wśród innych czasopism prawnych i gospodarczych w Polsce, gdyż wszystkie te wydawnictwa mają do spełnienia określone zadania na polu działania, np. „Państwo i Prawo“ — w zakresie uzbrajania aktywnej inteligencji prawniczej w nowoczesną wiedzę o społeczeństwie i prawie, lub „Demokratyczny Przegląd Prawniczy“ — walczyć o praworządność socjalistyczną na odcinku prawa sądowego.

Na specyfikę naszego czasopisma składają się:

- 1—o zakres tematyczny, mianowicie praca na odcinku zagadnień prawnych dot. przemysłu, handlu i w ogólności praktycznej działalności gospodarczej, prowadzonej w ramach społecznych przedsiębiorstw i organizacji, np. dostawy, roboty i usługi, ceny, publiczna gospodarka lokalami i nieruchomościami itd.,
- 2—o metoda traktowania tematu: unikanie w zasadzie rozważań teoretycznych na ogólne tematy

jako nie należących do naszego zakresu pracy i omawianie zagadnień szczegółowych (np. przekazywanie, znaki towarowe) lub zupełnie konkretnych (odpowiedzi redakcji), zawsze pod kątem widzenia działalności przedsiębiorstw naszej gospodarki społecznej,

- 3—o rejestrowanie wydawanych norm prawno-organizacyjnych, rozproszonych po różnych źródłach prawnych (Dziennik Ustaw, Monitor Polski, dzienniki urzędowe) w zbiorczej rubryce w sposób usystematyzowany (Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego) i próba zestawiania całokształtu obowiązujących przepisów w danym przedmiocie (Gdzie — szukać?).
- 4—o publikowanie wzorów umów i aktów prawnych, używanych w praktycznej działalności społecznych przedsiębiorstw,
- 5—o ogłaszanie ważnego dla życia gospodarczego orzecznictwa nie tylko sądowego, ale również arbitrażowego, lokalowego, komisji specjalnej itd.

W ten sposób prowadzony „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego“ ma ułatwiać zaznajomienie się z coraz to bogatszą problematyką prawno-gospodarczą i konkretne stosowanie norm tegoż prawa.

„Nie wystarczy dyskutować i ustalać linię, trzeba ją „nałożyć“ (appliquer), zastosować według okoliczności prawnych i faktycznych oraz kontrolować jej wykonanie“.

Powyższe słowa, zaczerpnięte z przemówienia jednego z czołowych kierowników francuskiej partii komunistycznej, uzasadniają może najtrafniej miejsce

„Przeglądu Gospodarczego“ obok innych wydawnictw prawniczych i gospodarczych Polski Ludowej.

Nie zapominamy przy tym, że na odcinku naszej pracy publicystycznej „bezpośredni uczestnicy ruchu“ dla których służbę pełniemy, to — pracownicy produkcyjni, zajęci w przemyśle, górnictwie, handlu, transporcie itd. w ramach uspołecznionych przedsiębiorstw, a „środki, sposoby i metody walki“, w które ich uzbrajamy, to — ujęta w duchu klasowej ideologii informacja o normach prawno-organizacyjnych, podług których ma odbywać się praworzadna działalność gospodarcza na drodze do socjalizmu. — Informacja ta docierać powinna do kierowników przedsiębiorstw, radców prawnych, kierowników personalnych i innych osób, czynnych w administracji gospodarczej przy stosowaniu prawa.

Z numerem niniejszym wchodzimy w trzeci rok wydawnictwa.

LEONARD TCHÓRZEWSKI

Znak towarowy*)

Wizerunek lub słowo, którym fabrykant lub kupiec oznaczają swój towar, oddziałuje na psychikę nabywcy, wsącżając weń przekonanie, że towar, oznaczony tym właśnie znakiem, jest gatunkowo najprzedniejszy. Właśnie ta psychologiczna funkcja symbolu, związana z towarem i jego wytwórcą lub rozdzielcą, odgrywająca w walce o rynek tak poważną rolę i reprezentująca uprawnienie handlowe szczególnego rodzaju, stworzyła konieczność odpowiedniej *ochrony prawnej*, która z kolei z uwagi na światowy zasięg obrotu towarowego, musiała znaleźć swój wyraz w porozumieniu o charakterze międzynarodowym.

KONWENCJA ZWIĄZKOWA z r. 1883.

Generalnie i niejako ramowo uregulowała powyższe zagadnienie *Konwencja Związkowa zawarta w Paryżu dnia 20 marca 1883 r. o ochronie własności przemysłowej*, która ustala podstawy międzynarodowej ochrony znaku towarowego. Przedmiotem norm konwencyjnych są ponad to patenty na wynalazki, wzory użytkowe, rysunki i modele przemysłowe, oznaczenia pochodzenia i nazwy pochodzenia oraz zwalczanie nieuczciwej konkurencji.

Polska jako sygnatariusz powyższej Konwencji Związkowej ratyfikowanej zgodnie z ustawą z dnia 17 marca 1931 i ogłoszonej w pełnym tekście w Dz. U. R. P. Nr 2 poz. 8 z r. 1932, jest członkiem międzynarodowego związku państw gwarantujących sobie wzajemnie ochronę własności przemysłowej, a udzielając tej ochrony na swym własnym suwerennym terytorium, ma prawo do takiej samej ochrony w ramach konwencji na obszarze państw związkowych.

Omawiana Konwencja gwarantuje dla własności przemysłowej następujące główne przywileje:

Świadomi usterek i braków w dotychczasowej naszej pracy, lecz również przekonani o potrzebie tego typu wydawnictwa i jego pozytywnej roli, dążyć będziemy w nowym roku do doskonalenia czasopisma.

W naszych usiłowaniach liczymy na dalszą pomoc naszych współpracowników.

Życzylibyśmy sobie też, aby radca prawny, kierownik przedsiębiorstwa czy administracji gospodarczej danej jednostki, był naszym inspiratorem i by zabierał głos na naszych łamach.

Rola norm prawnych i organizacyjnych w urzędzistwianiu rozpoczętego wielkiego Planu Sześciolletniego będzie niepoślednia.

Przepisy prawne i organizacyjne kształtują życie gospodarcze jako wyraz woli klasy pracującej.

Współdziałając w tej dziedzinie bierzemy udział w tworzeniu fundamentów Polski Socjalistycznej i w tym wyrazi się praktyczny cel naszego zadania.

1) Przynależnym do któregośkolwiek z państw, które przystąpiły do umowy, przysługują we wszystkich innych państwach Związku w sprawach ochrony własności przemysłowej wszelkie korzyści, jakie odnośnie państwa w swych prawach zapewniły lub w przyszłości zapewnią własnym obywatelom;

2) Uzyskanie któregośkolwiek z uprawnień wchodzących w zakres własności przemysłowej nie może w żadnym państwie związkowym być uzależnione od warunku zamieszkania lub posiadania przedsiębiorstwa;

3) Każdy, kto wniósł prawidłowo podanie o przyznanie jakiegokolwiek rodzaju własności przemysłowej w jednym z państw związkowych, będzie korzystał w innych państwach z prawa pierwszeństwa, o ile przedstawi w tym kraju wniosek o zastrzeżenie pierwszeństwa lub o rejestrację w terminie 6 miesięcy przy znakach towarowych i 12 miesięcy przy patentach, licząc od daty złożenia wniosku pierwotnego. Dobrodziejstwo pierwszeństwa wynikające z przedłożenia takiego wniosku w należyty terminie gwarantuje Konwencja również i wówczas, gdy rejestracja w krajach pochodzenia nastąpi dopiero po upływie powyższych czasokresów.

4) Każdy towar zaopatrzony bezprawnie w znak towarowy albo w nazwę handlową będzie zajęty przy wwozie do tych państw Związku, w których ten znak lub nazwa objęte są ochroną prawną.

5) Państwa związkowe obowiązane są udzielać ochrony tymczasowej znakom towarowym dla wytworów umieszczanych na wystawach międzynarodowych, urządzanych na terytorium jednego z państw związkowych. Bieg terminu (pkt. 3) będzie w tych wypadkach liczony od daty umieszczenia wytworu na wystawie.

W powyższych pięciu punktach mieszczą się w wielkim skrócie najbardziej istotne postanowienia Konwencji jako wspólnej międzynarodowej akcji zapobiegawczej przeciw drastycznemu objawom walki konkurencyjnej o zysk kupiecki.

*) Por. Zarządzenia Pzewodniczącego P. K. U. G. w sprawie znaków towarowych (Monitor Polski Nr A-57 poz. 762 i A-102 poz. 1189)

Towar polski zdobywający na rynkach zagranicznych wzrastające znaczenie, w zasięgu ekonomii kapitalistycznej niejednokrotnie stanie się przedmiotem ataków wrogiej konkurencji i wymagał będzie ochrony zagrożonej Konwencją Związkową. Należyte wykorzystanie jej postanowień w zakresie zabezpieczenia pierwszeństwa dla znaku towarowego w poważnej mierze może zapewnić dotarcie poszukiwanego towaru polskiego do rąk konsumenta zagranicznego.

Tok postępowania jest w zasadzie prosty:

a) Przedsiębiorstwo polskie zgłasza znak towarowy do rejestracji w polskim Urzędzie Patentowym, —

b) w ciągu 6 miesięcy, licząc od daty zgłoszenia, należy wnieść do właściwego urzędu zagranicznego o zabezpieczenie prawa pierwszeństwa wzgl. o rejestrację, załączając poświadczenie polskiego Urzędu Patentowego, stwierdzające datę złożenia wniosku oraz rysunek znaku towarowego z odpowiednią ilością kopii, —

c) po zarejestrowaniu znaku w polskim Urzędzie Patentowym należy przesłać władzy zagranicznej kopię decyzji, uwierzytelnioną przez Urząd Patentowy.

Dopełnienie powyższych formalności zapewnia zastrzeżenie pierwszeństwa dla danego znaku towarowego na terenie państwa związkowego pod warunkiem, że znak ten nie był na tym terenie we wcześniejszym użyciu, lub nie jest znakiem pozbawionym wszelkich cech odróżniających, a w końcu jeżeli swym rysunkiem lub słowami nie sprzeciwia się moralności lub porządkowi publicznemu.

Zastrzeżenie pierwszeństwa w okresie przedsięwziętych starań o rejestrację w kraju pochodzenia zabezpiecza petenta przed wnioskiem innego kandydata o rejestrację takiego samego lub podobnego znaku na terenie państwa związkowego, który z racji pierwszeństwa spowodowałby niemożność zarejestrowania późniejszego.

Konwencja Związkowa liczy przeszło 30 członków-państw, które z mocy przyjętego obowiązku dostosowały zasady konwencyjne do swych ustawodawstw krajowych. Na ogół we wszystkich tych aktach ustawodawczych dominują następujące wspólne zasady:

a) uprawnienie, wynikające z rejestracji znaku towarowego ogranicza się wyłącznie tylko do towarów tego rodzaju, jakie określone były w zgłoszeniu, —

b) rejestracja nie rodzi uprawnień, jeżeli znak:

stanowi słowo ogólne znane w zwyczajnym obrocie jako nazwa towaru i nie posiada dostatecznego charakteru rozróżniającego, —

narusza prawa innych osób do nazwiska, firmy lub jest sprzeczny z pojęciem dobrych obyczajów, —

wprowadzić może odbiorcę w błąd co do pochodzenia towaru, —

stanowi znak lub nazwę, zastrzeżoną dla Międzynarodowego Czerwonego Krzyża, —

stanowi herb, flagę lub inne godło państw, należących do Międzynarodowego Związku Ochrony Własności Przemysłowej, jeżeli zgłaszający nie posiada zezwolenia właściwej władzy.

Biuro Międzynarodowej Ochrony Własności Przemysłowej w Bernie (Szwajcaria) notyfikuje wszystkim państwom związkowym godła, znaki i stemple, które na życzenie poszczególnych państw mają podlegać zakazowi ich używania w obrocie handlowym.

Niezależnie od powyższych postanowień, normujących mniej więcej jednolicie problem znaku towarowego w różnych państwach, spotykamy jednak w ustawodawstwach zagranicznych postanowienia o charakterze specjalnym.

WIELKA BRYTANIA

W Wielkiej Brytanii „Ustawa o znakach handlowych z r. 1938“ (Trade Marks Act of 1938) dzieli towary na 33 klasy a wnioskodawca, o ile zamierza oznaczać towary należące do różnych klas tym samym znakiem, winien przedkładać odrębny wniosek dla każdej klasy towarowej. Ponad to przewiduje możliwość rejestracji łącznej na rzecz kilku uprawnionych np. na rzecz zagranicznego producenta i jego krajowego przedstawiciela wyłącznego. Specjalną instytucją brytyjską jest tzw.

„Certification Trade Mark“, co w wolnym tłumaczeniu oznaczałoby „znak towarowy zaświadczający“. Rejestracja takiego znaku następuje po zawziętej procedurze ustalającej warunki zezwolenia na używanie tego znaku, przy czym uprawnioną do udzielania zezwolenia jest zazwyczaj instytucja nie trudniąca się bezpośrednio produkcją lub handlem, ale raczej nadzorująca w danej branży jakość wypuszczanego na rynek towaru, np.

„Branżowy Związek Producentów“ itp. Uprawnienie do posługiwania się tym znakiem nadane zostanie wnioskodawcy po stwierdzeniu, że towar przez niego produkowany lub sprzedawany odpowiada pewnemu ustalonemu standardowi jakościowemu lub określonej metodzie produkcji. Typowym takim „znakiem zaświadczającym“ w W. Brytanii jest znak słowny „Hand-woven Harris tweed“ (ręcznie tkany samodziół Harrisa), który może być umieszczany na towarach tylko przez firmy produkujące samodzielnie systemem ręcznym z określonego gatunku wełny.

Rejestrację przeprowadza rejestrator (Registrar) przy Urzędzie Patentowym a od jego decyzji przysługuje wnioskodawcy prawo odwołania się do Min. Handlu (Board of Trade) lub do sądu, zależnie od wyboru zainteresowanego. Rejestr brytyjski rozróżnia dwa działy A i B z których pierwszy obejmuje znaki odpowiadające ściśle warunkom konwencyjnym, a drugi te znaki, które tylko „prima facie“ uzasadniają prawo wnioskodawcy do używania znaku i droga do ich unieważnienia jest tym samym łatwiejsza. Uprawnienia z rejestracji znaku trwają przez okres 7-letni, licząc od dnia złożenia wniosku, mogą być jednak przedłużane na dalsze okresy 14-letnie.

W powyższej dziedzinie obowiązują jeszcze ustawy o znakach towarowych z r. 1887, 1911 i 1936 (Merchandise Marks Acts) zawierające zakazy podrobienia znaków towarowych pod rygorem sankcji karnych, upoważniające władze celne do przeprowadzania dochodzeń w zakresie uprawnień importera do znakowania towaru wchodzącego na brytyjski obszar celny oraz nakładające obowiązek umieszczania na towarze importowanym oznaczania kraju pochodzenia.

STANY ZJEDNOCZONE

W Stanach Zjednoczonych obowiązuje Ustawa Federalna z 5 lipca 1946 pn. „Langham Trade Marks Act of 1946“, która weszła w życie z dniem 5 lipca 1947.

Prawo o znakach towarowych, obowiązujące w Stanach Zjednoczonych nosi datę najświeższą, weszło w życie z dniem 5 lipca 1947 r., a jednym z ważnych celów tej ustawy było skonsolidowanie różnorodnych przepisów stanowych, normujących to zagadnienie w jednym federalnym akcie ustawodawczym. Przy tej sposobności należy nadmienić, że Stany Zjednoczone są państwem, związanym postanowieniami międzynarodowymi nie tylko Konwencją Paryską, ale również i drugiej Konwencji, ograniczonej do kontynentu amerykańskiego tzw.

„Wszeciamerykańskiej Konwencji Waszyngtońskiej z r. 1929“ (Washington Panamerican Convention of 1929).

Wymiana towarowa w Stanach Zjednoczonych, w kraju o tak wybitnych cechach bezwzględnej walki konkurencyjnej, wymagała szczególnie silnej ochrony prawnej dla znaku towarowego, zapewniającej konsumentowi, iż towar, którego poszukuje i nabywa, istotnie pochodzi ze znanego mu źródła i odpowiada jakości, właściwej temu pochodzeniu. Do istotnych nowości, jakie ta ustawa wprowadziła, jest tzw. „niezaprzeczalność“ (incontestability) znaku towarowego, czyli nadanie stanu wyższej ochrony, którą znak jest obwarowany, po upływie 5 lat, licząc od jego zarejestrowania. Używanie tego przywileju „niezaprzeczalności“ ustawa uzależnia od złożenia przez posiadacza znaku w 6-tym roku po rejestracji notarialnego zarczenia, stwierdzającego, że znak używany był stale przez ubiegłych 5 lat dla danego towaru oraz że w tym okresie prawo do używania tego znaku nie zostało zaskarżone. Istota tej wyższej ochrony polega na tym, że po upływie powyższych próbnych 5 lat rejestracja znaku może być zaatakowana przez konkurenta w ramach znacznie węższych i skutkiem tego uprawniony posiadacz znaku towarowego ma sytuację bardziej ustabilizowaną. Za wzorem brytyjskim ustawa powyższa wprowadziła również znaki towarowe „zaświadczające“ (seal of approval), a ponadto znaki dla produkcji usług (pralnie, taksówki, linie autobusowe) oraz dla organizacji zbiorowych (collective marks), którymi posługiwać się mogą związki kupieckie, zrzeszenia pracowników, spółdzielnie itp. Taki rodzaj znaku towarowego znany jest również ustawodawstwu polskiemu.

Istotną nowością tej ustawy amerykańskiej jest stworzenie ze znaku towarowego pewnego *samodzielnego dobra majątkowego, które może być przedmiotem transakcji bez konieczności odstąpienia całego przedsiębiorstwa, z którym było związane*. Nadanie takiego charakteru znakowi towarowemu, sprzeczne z zasadą uznawaną przez ustawodawstwo europejskie, jest innowacją znamionną dla pojęć amerykańskich o dominującej tendencji handlowania wszystkim, co tylko może znaleźć nabywcę.

JAPONIA

Z zarządzeń wojskowych władz okupacyjnych wydanych w dziedzinie znaków towarowych na uwagę zasługują dyrektywy naczelnego dowódcy wojsk alianckich w Japonii z września br., na podstawie których zagadnienia te w związku ze zmianami wywołanymi wojną unormowano następująco:

Wszelkie uprawnienia w zakresie używania znaków towarowych przysługujące obywatelom krajów będących ostatnio w wojnie z Japonią, a które po rozpoczęciu wojny przez władze japońskie zostały unieważnione, przywrócono do stanu pierwotnego. Wszelkie wnioski tychże obywateli o rejestrację znaków, odwołania od wydań decyzji itd. których bieg z powodu stanu wojennego został wstrzymany winny być zaopatrzone względnie na wniosek strony zainteresowanej winno być podjęte postępowanie odwoławcze.

Obywatele państw będących członkami Zjednoczonych Narodów mają prawo żądać w japońskim urzędzie patentowym unieważnienia tych wszystkich znaków towarowych, które w okresie wojennym zostały zarejestrowane, a które brzmieniem lub rysunkiem podobne są do znaków używanych poprzednio na terenie Japonii przez

wnioskodawców i mogą wprowadzić odbiorcę w błąd. Władzom rejestracyjnym w Japonii polecono odrzucanie wniosków o rejestrację znaków lub nazw łudząco podobnych do tych jakie używane są przez obywateli obcych i są dobrze znane na terenie Japonii. W końcu polecono władzom japońskim przeciwdziałanie wszelkim próbom znakowania towarów eksportowych pochodzenia japońskiego w sposób, który odbiorcę mógłby wprowadzić w błąd, że są produktem innego kraju oraz wywołać fałszywe przekonanie co do ilości, jakości lub wartości.

Powyższe znamienne zarządzenie okupanta nadaje formalnie równorzędne uprawnienia obywatelom wszystkich państw, które prowadziły wojnę z Japonią lub są członkami Narodów Zjednoczonych, nie mniej jednak istotny cel zmierzający do wznowienia przedwojennego eksportu Stanów Zjednoczonych do krajów Dalekiego Wschodu i jego ochrony jest oczywisty. Wzmagająca się aktywność Japonii w zakresie eksportu do wschodniej Azji i krajów Bliskiego Wschodu niewątpliwie zaostriżała czujność amerykańskich business'menów.

Z. S. R. R.

Instytucja ochrony prawnej znaku towarowego w sensie określonym postanowieniami Konwencji jest urządzeniem wyrosłym na glebie liberalizmu ekonomicznego i związanym ściśle z jego potrzebami i formami wymiany towarowej. W organizmach o ustroju socjalistycznym element indywidualnej konkurencji producenta lub kupca na wewnętrznym rynku towarowym z chęci zysku nie istnieje. Międzynarodowa wymiana towarowa i eksport produktów na rynki zagraniczne, zdobywanie konsumenta walorami jakościowymi towaru i walka z konkurentem-kapitalistą czynią natomiast zagadnienie powyższe bardzo aktualnym i godnym uwagi. Przyzwyczajenie odbiorcy do poszukiwania towaru oznaczonego określonym znakiem, a zatem stworzenia z niego elementu współpracującego przy zdobyciu rynku zbytu, jest niewątpliwie ważnym zadaniem organów handlu zagranicznego państwa-eksportera. Zjawisko wzmożonej walki konkurencyjnej kieruje się zawsze przeciw towarowi o dużym popycie, zatem równoległe ze wzrastającymi sukcesami na rynku zagranicznym potężnieją ataki rywali, a jak najbardziej skuteczne obwarowanie znaku towarowego ochroną prawną na zagrożonym terenie może zabezpieczyć towar eksportowy przed wyparciem.

Obraz prawny ochrony znaku w ZSRR z natury rzeczy przedstawia się odmiennie i uregulowany został w szeregu godnych zainteresowania i naśladowania postanowień. Normy prawne regulujące ten problem, mieszczą się w:

a) rozporządzeniu Centralnego Komitetu Wykonawczego i Rady Komisarzy Ludowych z dnia 7 marca 1936 nr 47/455, o znakach fabrycznych i towarowych (Zb. Pr. ZSRR z 136 nr 13 poz. 113),

b) rozporządzeniu Rady Komisarzy Ludowych Związku SRR z dnia 4 marca 1940 nr 302 o rejestracji znaków towarowych (Zb. Uchw. i Rozp. Rządu ZSRR z 1940 nr 5 poz. 155),

c) przepisach o rejestracji znaków towarowych, zatwierdzonych Rozp. Rady Kom. Lud. ZSRR z dnia 5 stycznia 1944 nr 185-R).

Rozporządzenie z dn. 7 marca 1936 stanowi podstawowy akt prawny, normujący wyczerpująco istotę zagadnienia. Rozporządzenie powyższe wprowadza dwa rodzaje znaków: fabryczny i towarowy. Oznaczenie to-

waru znakiem fabrycznym jest przymusowe, znakiem towarowym — fakultatywne. Uzasadnienie przymusu dla znaku fabrycznego mieści się we wstępie do Rozporządzenia i zawiera tak znamienne ważne motywy, iż warto zapoznać się z jego dosłownym brzmieniem:

„W celu wzmocnienia odpowiedzialności przedsiębiorstw wytwórczych za jakość wprowadzonych przez nie w obrót wyrobów i zapewnienia nabywcy możliwości wyboru produkcji przedsiębiorstw wykazujących się najlepszymi wynikami, Centralny Komitet Wykonawczy i Rada Komisarzy Ludowych Związku SRR postanawia, co następuje:...”

Przymusowy znak fabryczny w ZSRR jest zatem środkiem, służącym do wzmocnienia współzawodnictwa jakościowego między państwowymi przedsiębiorstwami produkcyjnymi oraz środkiem ułatwiającym nabywcy wybór towaru pochodzącego z tej wytwórni, do której ma największe zaufanie. Oparcie normy prawnej na tym założeniu gospodarczym cechuje celowe i rozważne przemysłenie problemu, tak znamienne dla ustroju socjalistycznego, zmierzającego do podniesienia jakościowego produkcji oraz do umożliwienia obywatelowi wyboru towaru najlepszego. Przymus znakowania fabrycznego obłożony jest sankcjami karnymi i dyscyplinarnymi.

Poza obowiązującym znakiem fabrycznym przedsiębiorstwa mogą zaopatrywać swe wyroby ponadto w stałe, oryginalnie ukształtowane znaki towarowe w formie rysunków, nazw, cyfr, liter, oryginalnych form opakowań itp. Znakami towarowymi mogą posługiwać się nie tylko organizacje produkcyjne, ale również handlowe. Właściwe Ministerstwo jest jednak władne do udzielania poszczególnym wielkim przedsiębiorstwom zezwoleń do umieszczania zamiast znaku fabrycznego tylko znaku towarowego.

Rozporządzenie przewiduje również rejestrację i ochronę dla znaków towarowych cudzoziemskich na terenie Związku SRR pod warunkami:

a) jeżeli przedsiębiorstwom i organizacjom Związku SRR udzielono na zasadzie wzajemności prawa rejestracji znaków towarowych w kraju zgłaszającego, —

b) jeżeli poza tym znak zgłoszony do rejestracji w Związku SRR został zarejestrowany w kraju zgłaszającego na jego rzecz.

! Z chwilą zarejestrowania zagranicznego znaku towarowego uprawniony korzysta z pełnej ochrony, jaką zapewnia ustawodawstwo ZSRR dla krajowego znaku towarowego.

W postanowieniach, dotyczących istoty znaku towarowego i jego cech, uzależniających zdolność do rejestracji, rozporządzenie zbliża się swą treścią do omówionych poprzednio przepisów konwencyjnych. Różnica między ochroną znaku towarowego, opartą na postanowieniach związkowych, a ochroną unormowaną w ustawodawstwie ZSRR, polega zatem jedynie na braku zapewnienia prawa pierwszeństwa do rejestracji znaku, unormowanego przepisami Konwencji w krajach związkowych.

Władzą rejestracyjną w ZSRR jest właściwe Ministerstwo Handlu, które prowadzi rejestr i zbiór rysunków znaków towarowych, dostępny do publicznego wglądu.

Zgłaszający znak do zarejestrowania winien podać we wniosku okres czasu, przez jaki ma mu przysługiwać wyłączność używania znaku. Po upływie tego czasu uprawnienie gaśnie, jeżeli na jego wniosek nie zostanie przedłużone.

POLSKA

Konwencja Związkowa Paryska nałożyła na państwa związkowe obowiązek przystosowania wewnętrznych przepisów prawnych o rejestracji do zasad konwencyjnych oraz zabezpieczenia w ustawodawstwach krajowych wszelkich uprawnień, zastrzeżonych Konwencją dla obywateli państw związkowych. Wymaganiom tym uczyniło zadość Rozp. Prezydenta Rz. P. z dnia 22 marca 1928 o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych (Dz. U. R. P. Nr 39, poz. 384) — ze zmianami ogłoszonymi w Dz. U. Nr 10, poz. 63, z r. 1933 i Dz. U. Nr 58, poz. 33 z r. 1945).

Zagadnienie znaków towarowych w sektorze przedsiębiorstw gospodarki uspołecznionej obecnie reguluje Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 23 sierpnia 1949 z mocą obowiązującą od dnia 1 września 1949 (Monitor Polski Nr A-57, poz. 762). Wymienione przedsiębiorstwa mogą zaopatrywać towary w znaki odpowiadające co do formy i treści postanowieniom rozporządzenia z dnia 22 marca 1928. Właściwi ministrowie uprawnieni są w drodze zarządzeń do nakładania na pewne kategorie towarów obowiązku znakowania.

Zarządzenie z 23 sierpnia br. znacznie uprościło obowiązującą dotychczas procedurę, unormowaną w zarządzeniu Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 6 lipca 1948 r., wedle której używanie znaku towarowego przez przedsiębiorstwa gospodarki uspołecznionej uzależnione było od opinii organów nadrzędnych oraz od zezwolenia właściwego ministra. Pewną nowość stanowi przepis zezwalający na jednolite znakowanie towarów tego samego gatunku, wytwarzanych jednak w kilku zakładach wchodzących w skład tego samego przedsiębiorstwa, pod warunkiem, że towary te nie różnią się pod względem jakości oraz jeżeli oznaczanie towaru, pochodzącego z różnych wytwórni tym samym znakiem nie wywrze u odbiorców ujemnego wpływu na jego atrakcyjność. W tych wypadkach w każdym razie pod znakiem towarowym winna być w skrócie umieszczona nazwa wytwórni.

Prawo do wyłącznego używania znaku towarowego jest przywilejem o charakterze majątkowym, stanowiącym w myśl prawa handlowego jeden z elementów przedsiębiorstwa jako zorganizowanej całości. Sukcesja praw do przedsiębiorstwa obejmuje tym samym prawo do wyłącznego używania znaku towarowego po zarejestrowaniu zmiany w osobie upawnionego w Urzędzie Patentowym R. P. W przedsiębiorstwach przejmowanych na własność Państwa z mocy ustawy z dnia 3 stycznia 1946 o przejęciu na własność Państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej, prawo do używania znaku towarowego jako jednego ze składników majątkowych przechodzi wraz z całością na rzecz Państwa. Zarządzenie słusznie wprowadza jednak ograniczenia w używaniu znaków:

- a) zawierających określenia w języku niemieckim,
- b) należących do przedsiębiorstw zagranicznych albo wskazujących na łączność z tymi przedsiębiorstwami,

c) zawierających nazwiska, podobizny lub firmy poprzednich właścicieli albo naruszających prawo do nazwiska, podobizny lub firmy innych osób.

Odstępstwa od powyższych zasad są jednak dopuszczalne w wypadkach wyjątkowych z uwagi na poważne korzyści w obrocie towaru, — przy braku istotnych przeszkód prawnych.

Zarządzenie zmierza pośrednio do wykorzystania instytucji znaku towarowego jako instrumentu wzmagającego współzawodnictwo jakościowe, a to przez uzależnienie rejestracji od przedłożenia Urzędowi Patentowemu zaświadczenia stwierdzającego, że towar pod względem walorów jakościowych stoi na odpowiednim poziomie. Powyższe bardzo ważne i celowe postanowienie z jednej strony zezwala na cechowanie znakiem towarowym tylko wytworów jakościowo dobrych, a z drugiej strony — zapewnia nabywcę, że towar znakowany jest kontrolowany pod względem jakościowym.

Ostatnio w tej dziedzinie ukazało się drugie zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 29 listopada 1949 (Monitor Polski Nr A-102 poz. 1199) normujące obowiązek znakowania towarów eksportowych oraz stosowania uprawnień konwencyjnych do rejestracji znaków i zapewnienia prawa pierwszeństwa dla ich przyszłej rejestracji w krajach cudzoziemskich. Przepisy Zarządzenia

słusznie ograniczają obowiązek znakowania tylko do tych towarów które już na rynek zagraniczny zostały wprowadzone, posiadają stałych odbiorców i, o ile zachodzą warunki stałego obrotu danymi towarami z krajami zagranicznymi.

Akty prawne ogłoszone w ZSRR, oraz w Polsce w zakresie znaków towarowych wskazują nie tylko na niegasnącą aktualność powyższego zagadnienia, — ale przeciwnie raczej podkreślają ważne znaczenie znaku jako symbolu jakości towaru w obrocie handlowym. Przytoczone poprzednio w skrócie zasady ustawodawcze obowiązujące w Związku Radzieckim z całą wyrazistością kładą nacisk na znakowanie produkcji jako na nieodzowną kartę legitymacyjną dla odbiorcy informującą go o pochodzeniu towaru. Ambicja wytwórni odpowiedzialnej za jakość produktu oznaczonego jej znakiem i wzmagające się zainteresowanie odbiorców poszukujących właśnie towaru tylko tym znakiem cechowanego są niezawodnym impulsem do wzmocnienia współzawodnictwa jakościowego.

TADEUSZ JACKOWSKI

Wpływ aresztowania pracownika na umowę o pracę

W praktyce radców prawnych przedsiębiorstw państwowych pojawia się niekiedy pytanie, jak należy postąpić w zakresie stosunku pracy względem pracownika zaareztowanego, czy i jakie uprawnienia może sobie rościć ten pracownik po zwolnieniu go na skutek umorzenia śledztwa lub wyroku uniewinniającego itp. Dobrze się stało, że jeden z czytelników przekazał to pytanie na łamy „Przeglądu”, gdyż udzielane przez radców prawnych opinie nie są jednakowe.

Przed wszystkim ustalamy, że radca prawny winien formułować swą opinię na podstawie istniejącego stanu prawnego, — inne względy może dopuszczać do głosu tylko wówczas, jeśli treść odnosnych przepisów jest w kolizji z podstawami współczesnego ustroju politycznego i społecznego, lub jeśli przepisy te nie dają na dane pytanie wyraźnej odpowiedzi, a przeto interpretacja przechodzi w czynność prawotwórczą.

Unormowanie tej dziedziny stosunków jest zadaniem prawa pracy. Za dominantę tego prawa zwykliśmy uważać ochronę interesów pracownika, a przeto w tym kierunku tłumaczyliśmy wszystkie jego przepisy. Oczywiście tendencja interpretacyjna nie może iść w tym kierunku coraz dalej, a zwłaszcza rozwijać się wbrew obowiązującym przepisom. I z tych więc względów opinia prawna w omawianej kwestii winna być ujmowana ściśle z punktu widzenia obowiązujących przepisów.

Umowa o pracę jest umową dwustronną, przez którą powstają zobowiązania wzajemne — pracownik świadczy usługi, pracodawca wypłaca wynagrodzenie (art. 441 i 446 K. Z. oraz art. 8 rozporządzenia o umowie o pracę pracown. umysł.). Z istoty tej umowy wynika przeto, że celem jej jest dla każdej ze stron uzyskanie świadczeń strony przeciwnej, a wykonywanie przez każdą ze stron swych zobowiązań jest ściśle zależne od wykonywania zobowiązań przez drugą stronę. W konsekwencji — umowa o pracę traci cel gospodarczy i społeczny, gdy jedna ze stron (pracownik) nie wykonuje świadczeń z tej umowy, mających charakter osobisty, a pracowni-

kowi nie należy się od pracodawcy wynagrodzenie, gdy nie pracuje ani też nie znajduje się do dyspozycji pracodawcy w odpowiednim miejscu.

Od tych zasad podstawowych mogą być oczywiście wyjątki, ale tylko na podstawie wyraźnego przepisu ustawy lub umowy. Wyjątki takie mamy w art. 19, 20 i 37 rozporządzenia o umowie o pracę pracown. umysł. oraz w art. 11 ust. 4 i art. 14 rozp. o umowie o pracę robotników. Nigdzie jednak nie znajdziemy wyjątku dla wypadku zaprzestania przez pracownika pracy wskutek pozbawienia go wolności. Pomysłowa próba potraktowania tego jako „nieszczęśliwego wypadku” słusznie została odrzucona przez Sąd Najwyższy w orzeczeniu, ogłoszonym pod poz. 83/31 r. Zb. Urz. a przytoczonym już w notatce, ogłoszonej w nr 9—10 „Przeglądu”. Poszukiwania dalszego orzecznictwa kasacyjnego w dostępnych autorowi niniejszej notatki źródłach przedwojennych doprowadziły do odnalezienia trzech tez. Jedną z nich zawiera Systematyczny Przegląd Orzecznictwa, tom IV, Prawo Pracy pod redakcją I. Rosenblütha pod poz. 216, powtarzając ją za Przeglądem Prawa Pracy Nr 3/39 r. poz. 57. Teza ta wyjęta jest z orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 20/30 kwietnia 1938 r. w sprawie C. III. 500/36 i głosi, że przebywanie pracownika umysłowego w areszcie śledczym nie wyłącza ważności wypowiedzenia przez pracodawcę umowy o pracę. Drugą tezę znajdujemy w wydawnictwie M. Kijasa „Prawo Społeczne”, tom I, na str. 60 pod art. 16 rozp. o umowie o pracę robotników. Teza ta, zaczerpnięta z orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 9 sierpnia 1938 r. w sprawie C. II. 108/38 i powtórzona za Przeglądem Ubezpieczeń Społecznych poz. 157/38, idzie konsekwentnie dalej w tym samym kierunku i głosi, że zarządzony wobec robotnika areszt śledczy uprawnia pracodawcę do bezzwłocznego rozwiązania umowy o pracę. Wcześniejsze orzecznictwo stało na innym nieco stanowisku: trzecia teza, zaczerpnięta z wydawnictwa J. Blocha „Kodeks Pracy” — uzupełnienie 1936—1938, a powtórzona tam za Ruchem

Prawn. i Ekonom. strona 188/37 r. i pochodząca z orzeczenia Sądu Najwyższego z dn. 16 października 1936 r. w sprawie C. III. 1217/35, wypowiada pogląd, że pracodawca, który doniesieniem swym o rzekomo popełnionych przez pracownika nadużyciach kasowych spowoduje postępowanie karne, a w toku tegoż nastąpi zaareztowanie, nie może powoływać się na tę okoliczność jako na ważną przyczynę do rozwiązania umowy o pracę, jeśli postępowanie karne zakończyło się następnie wyrokiem uniewinniającym. **Powojenne orzecznictwo kasacyjne, opublikowane w zbiorze urzędowym i w źródłach nieurzędowych, nie zajmuje się omawianym zagadnieniem.**

Jaka więc w tym stanie prawnym winna być opinia radcy prawnego przedsiębiorstwa państwowego, gdy ma się wypowiedzieć co do stanowiska tego przedsiębiorstwa jako pracodawcy względem pracownika w związku z pozbawieniem go wolności przez właściwe władze? Czy uzasadniona jest prawnie ta praktyka, o której mówi wspomniana już notatka w Nr 9/10 „Przeglądu”, a która polega na rozwiązaniu umowy bez wypowiedzenia, opartym na nadużyciu zaufania jako ważnej przyczynie, o ile zachodzi uzasadnione podejrzenie winy?

Wydaje się niewątpliwe, że pracodawca nie jest uprawniony jako strona w umowie do decydowania o tym, czy i o ile uzasadnione są te podejrzenia przeciwko pracownikowi, które spowodowały postępowanie karne i zaareztowanie. Nie może też utrzymywać się pogląd, który nakładałby na pracodawcę pewne ryzyko prawne — o ile podejrzenia znajdują potwierdzenie w postępowaniu karnym i staną się prawomocnymi ustaleniami, to zaareztowanie okaże się ważną przyczyną rozwiązania umowy, o ile zaś podejrzenia te nie znajdują potwierdzenia, rozwiązanie umowy okaże się pozbawione ważnej przyczyny. Taki pogląd mógłby mieć zresztą zastosowanie tylko w tych wypadkach, gdy przedmiotem postępowania karnego są nadużycia na szkodę pracodawcy, a nie daje odpowiedzi dla wypadków, w których zaareztowanie względnie zatrzymanie następuje w związku z innymi zarzutami. Nadto pogląd ten nie wydaje się być właściwy i z punktu widzenia pracownika. Jak zrealizuje on swe prawo do wynagrodzenia z art. 39 rozp. o umowie o pracę prac. umysł. względnie z art. 20 rozp. o umowie o pracę robotników, jeśli postępowanie karne będzie pomyślnie dlań zakończone po upływie więcej niż 6 miesięcy od daty rozwiązania umowy? Wszak żaden przepis nie da podstawy do uznania biegu przedawnienia za zawieszony na czas trwania postępowania karnego. Wyjściem praktycznym z tej sytuacji byłoby oczywiście wytoczenie przez pracownika sprawy sądowej cywilnej przed upływem 6 miesięcy od daty rozwiązania umowy, a na skutek zarzutu strony pozwanej postępowanie w tej sprawie zostałoby zapewne zawieszone do czasu ukończenia postępowania karnego (art. 197 § 1 KPC). Wyjście takie znajdzie zawsze prawnik, gdy obejmie prowadzenie sprawy przed upływem okresu przedawnienia, ale bardzo często zainteresowany pracownik oczekiwałby w prostocie ducha ukończenia postępowania karnego, rozumując logicznie, że trudno wytaczać pretensje o odszkodowanie wtedy, gdy się pozostaje pod zarzutem popełnienia przestępstwa. A gdy ten zainteresowany znajduje się w areszcie śledczym, tymbardziej trudno o wytoczenie powództwa. Reasumując — przy omawianym poglądzie tylko przypadek decydowałby o możliwości uzyskania odszkodowania przez pracownika, gdyby nawet okazał się do tego uprawniony. Już ten życiowy wzgląd przemawia przeciwko stosowaniu tego poglądu.

Ale wróćmy do stanowiska ściśle prawnego. Nie wywoła chyba sprzeciwu teza, że już w momencie dokonywania pewnej czynności prawnej obie strony — dokonująca czynności i ta, względem której czynności ma wyrzucić skutek — winny wiedzieć, czy czynność ta zgodna jest z prawem. Jeśli poglądy stron co do tego są rozbieżne — spór rozstrzygnie właściwy sąd, ale rozstrzygnięcie winno być oparte na stanie faktycznym z daty dokonania czynności, a nie na stanie późniejszym na powstanie którego żadna ze stron nie ma wpływu (wynik postępowania karnego). Należy więc rozważyć, jaki wpływ prawny wywiera na stosunek pracy **samo** pozbawienie pracownika wolności przez powołane do tego władze — niezależnie od przyczyny, z jakiej następuje.

Z przytoczonej wyżej charakterystyki prawnej i gospodarczej umowy o pracę wynika, że z chwilą zaareztowania

pracownika umowa o pracę może być przez pracodawcę niezwłocznie rozwiązana już z tej przyczyny jako ważnej w rozumieniu art. 32 rozp. o umowie o pracę prac. umysł. względnie art. 14 — 16 rozp. o umowie o pracę robotników, gdyż zaareztowanie uniemożliwia pracownikowi wykonywanie umowy o pracę przez okres czasu nie dający się przewidzieć. Przy takim ujęciu staje się obojętny powód zaareztowania pracownika — w związku z pracą czy też bez takiego związku. Nie wydaje się bowiem właściwe ujmować odmiennie wypadki, w których zaareztowanie nastąpiło na skutek doniesienia pracodawcy o nadużyciach służbowych, gdy następnie postępowanie karne kończy się umorzeniem wobec braku znamion przestępstwa lub dowodów względnie uniewinnieniem. Pogląd taki mógłby wprawdzie opierać się na przytoczonej wyżej tezie z orzeczenia Sądu Najwyższego z 1936 r., nie ogłoszonego zresztą w zbiorze urzędowym, ale orzeczenie to uważać należy za nieaktualne wobec odmiennej późniejszej praktyki kasacyjnej, również wyżej cytowanej. Nadto orzeczenie to wydaje się być wyraźnie sprzeczne z prawem — zwłaszcza obecnie obowiązującym. W myśl art. 236 § 1 (dawny art. 242) K. P. K. każdy ma prawo, dowiedziawszy się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu (a do takich z reguły należą nadużycia służbowe), zawiadomić o tym prokuratora lub inne właściwe władze, zaś wedle § 2 tegoż art. 236 dla przedsiębiorstwa państwowego jest to obecnie obowiązkiem. Ponieważ nie można przyjąć, by zawiadamiający — zwłaszcza gdy jest do tego obowiązany — ponosił jakiegokolwiek ryzyko ewentualnego uznania przez prokuratora lub sąd braku znamion przestępstwa względnie dostatecznych dowodów, nie można też prawności doniesienia uzależnić od wyniku postępowania karnego. A więc każdy, kto zawiadamia władze powołane do ścigania przestępstw o czynie, w którym w dobrej wierze upatruje cechy przestępstwa i co do którego przytacza okoliczności zgodne z rzeczywistością, działa prawnie, a przeto nie może ponosić skutków odmiennej oceny dowodów lub charakteru prawnego czynu przez właściwe władze, a tymbardziej ewentualnego późniejszego ujawnienia w toku postępowania tych lub innych okoliczności, usuwających przestępną czynu.

Oczywiście — zaareztowanie nie może powodować automatycznego rozwiązania umowy o pracę, gdyż takie rozwiązanie umowy nie jest w ogóle znane ustawodawstwu pracy. Przytoczone wyżej przepisy o niezwłocznym rozwiązaniu umowy z ważnej przyczyny głoszą, że pracodawcy służy takie prawo, a więc jeśli pracodawca chce skorzystać z zaareztowania jako z ważnej przyczyny — winien to pracownikowi w sposób niewątpliwy oznajmić. Zawiadomienie pisemne winno być pracownikowi zaareztowanemu doręczone tam, gdzie w związku z zaareztowaniem się znajduje, gdyż oczywiście nie można w takim wypadku stosować ustalonej przez Sąd Najwyższy (por. Nr. 7-8 „Przeglądu” str. 166) tezy o skuteczności doręczenia wypowiedzenia pod wskazanym przez pracownika adresem, chociażby pracownika tego tam nie znaleziono; w omawianym przez nas wypadku pracownik nie opuszcza z własnej woli podanego pracodawcy miejsca zamieszkania, a pracodawca ma możliwość ustalenia, dokąd należy doręczyć wypowiedzenie, by doszło do wiadomości pracownika: do władzy, w której dyspozycji pracownik jako zaareztowany znajduje się.

Zacytowana na wstępie notatka rozróżnia słusznie zastosowanie **aresztu** jako środka zapobiegawczego i **zatrzymanie**. Przy zatrzymaniu sytuacja jest o tyle odmienna, że zatrzymanie jest z reguły krótkotrwałe, a następuje po nim bądź zwolnienie bądź też zastosowanie aresztu jako środka zapobiegawczego. Z art. 20 rozp. o umowie o pracę prac. umysł. oraz per analogiam z art. 14 ust. 2 rozp. o umowie o pracę robotn. można wysnuć wniosek, że zatrzymanie pracownika przez władze powołane do ścigania przestępstw nie uprawnia pracodawcy do rozwiązania niezwłocznego umowy o pracę, o ile trwa „przez krótki okres czasu” — gdy chodzi o pracownika umysłowego, a „najwyżej przez tydzień” — gdy chodzi o robotnika. Oba te określenia są do pewnego stopnia jednoznaczne, gdyż trudno za „krótki okres czasu” uważać okres dłuższy od jednego tygodnia, a nie ma też podstaw logicznych ograniczać to pojęcie do paru dni w stosunku pracy, pracownika umysłowego, w którym okresem obliczeniowym i podstawowym jest z reguły miesiąc, wyjątkowo dwa tygodnie. Za różnym

traktowaniem zatrzymania i zaarrestowania w interesującym nas zakresie przemawiają i względy gospodarcze i względy słuszności. Nieobecność pracownika przy pracy w ciągu maximum tygodnia z reguły nie doprowadza do poważniejszego zakłócenia toku pracy w zakładzie pracy. Zatrzymanie może być wynikiem przypadku, następuje doraźnie, zastosowanie aresztu, zaś jako środka zapobiegawczego odbywa się na zasadzie postanowienia sądu lub prokuratora i wyników czynności wstępnych, a więc na pewnych podstawach.

A teraz przejdźmy do drugiej kwestii, przedstawianej nieraz radcom prawnym do rozstrzygnięcia w związku z zaarrestowaniem pracownika — kwestii wypłaty wynagrodzenia za okres przebywania w areszcie śledczym po zwolnieniu z tego aresztu wskutek umorzenia dla braku znamion przestępstwa lub dowodów względnie uniewinnienia. Jeśli po zaarrestowaniu pracownika umowę o pracę rozwiązano w należyty sposób — nie może być oczywiście mowy o wypłacie wynagrodzenia za okres przebywania w areszcie, i to nie zależnie od poglądu na dopuszczalność niezwłocznego rozwiązania umowy na skutek samego faktu zaarrestowania. Przy poglądzie odmiennym od wyżej uzasadnionego może być w takim wypadku zgłoszone tylko roszczenie z art. 39 rozp. o umowie o pracę prac. umysł. względnie z art. 20 rozp. o umowie o pracę robotników. Rozważenia osobnego wymaga taki wypadek, w którym umowa o pracę nie została na skutek zaarrestowania rozwiązana i pracownik po pomyślnym dlań zakończeniu postępowania karnego względnie tylko po uchyleniu aresztu zapobiegawczego stawia się do pracy.

Z podkreślonego na wstępie dwustronnego charakteru umowy o pracę wynika, że wykonywanie przez każdą ze stron zobowiązań, wynikających z tej umowy, jest uzależnione od wykonywania takich samych zobowiązań przez drugą stronę (art. art. 250-252 i 446 KZ). Jak również wyłuszczone na wstępie — w konsekwencji tej niewątpliwiej tezy pracownikowi nie należy się od pracodawcy wynagrodzenie, gdy nie pracuje i pracować nie może, chyba, że zachodzi wypadek wyrażnie w ustawie lub umowie przewidziany jako taki, który zwalnia pracownika od obowiązku pracy z zachowaniem przezeń prawa do wynagrodzenia (art. art. 19 i 20 rozp. o umowie o pracę prac. umysł., ustawa o urlopach, postanowienia układów zbiorowych pracy o urlopach okolicznościowych i zwolnieniach do prac społecznych itp.). Skoro zaarrestowanie nie jest zaliczone do takich wypadków ani przez ustawę ani przez umowę — nie należy się pracownikowi wynagrodzenie za czas, w którym nie mógł pełnić pracy wobec zaarrestowania, i to niezależnie od istnienia lub nieistnienia związku przyczynowego między zaarrestowaniem a wykonywaniem pracy. Przeciwno takiemu pogładowi podnoszone są zastrzeżenia natury prawnej i nieprawnej zwłaszcza w takich wypadkach, gdy wszczęcie postępowania, karnego nastąpiło na skutek doniesienia władz przedsiębiorstwa o ujawnionych nieprawidłowościach w zakresie czynności danego pracownika. Czy nie zachodzi wówczas — brzmii zasadnicze zastrzeżenie — uniemożliwienie pracownikowi przez pracodawcę wyko-

nywania zobowiązań umownych, gdyż w razie takiego uniemożliwienia pracodawca nie byłby wolny od swych zobowiązań umownych, działałby bowiem wbrew wymogom dobrej wiary i zwyczajom uczciwego obrotu (arg. z art. 189 i 447 K. Z.). Ale wszak — jak już wspomniano — zawiadomienie właściwych władz o czynach, w których zawiadamiający upatruje w dobrej wierze cechy przestępstwa, stanowiło do dn. 30 czerwca 1949 r., prawo a od dn. 1 lipca 1949 r. stanowi obowiązek przedsiębiorstwa państwowego, a przeto nie może powodować dla zawiadamiającego ujemnych skutków prawnych. Złożenie doniesienia, zresztą, powoduje samo przez się tylko wszczęcie postępowania karnego, nie zaś pozbawienie wolności. Zastosowanie aresztu zapobiegawczego zależy od decyzji władz uprawnionych do tego przez przepisy postępowania karnego, a na decyzję tę donoszący zasadniczo nie ma wpływu.

Należy jeszcze omówić taki wypadek, w którym organa przedsiębiorstwa państwowego złożą doniesienie karne przeciwko danemu pracownikowi wskutek oczywistego swego niedbalstwa albo też nawet świadomie fałszywie. W takim wypadku poszkodowanemu pracownikowi służyć będzie roszczenie przeciwko odnośnym osobom, oparte na art. 134 K. Z., a nadto roszczenie przeciwko przedsiębiorstwu, ale oparte na art. 145 K. Z., nie zaś na umowie o pracę. Roszczenie to w praktyce równałoby się częstokroć kwocie utraconego zarobku za okres przebywania w areszcie, ale mogłoby obejmować nadto inne pozycje, chociażby zadośćuczynienie za krzywdę moralną, a pozwane przedsiębiorstwo mogłoby żądać potrącenia pewnych kwot, zaoszczędzonych przez pracownika wskutek niewykonywania pracy.

W omawianym przez nas osobno w pierwszej części niniejszej notatki wypadku **zatrzymania pracownika** przez władze powołane do ścigania przestępstw należałoby — idąc po linii przytoczonych tam argumentów — uznać, że **pracownikowi umysłowemu** przysługuje w wypadku **zatrzymania** prawo do wynagrodzenia z mocy art. 20 rozp. o umowie o pracę pracown. umysł., oczywiście o ile zatrzymanie ze względu na swą długotrwałość nie uzasadniłoby niezwłocznego rozwiązania umowy o pracę.

Omówiliśmy istniejący stan prawny nie po to, by wykazać jego trafność i słuszność, ani też nie po to, by go krytykować. Chcieliśmy tylko sprecyzować ten stan na podstawie możliwe wszechstronne rozważenia zagadnienia, by ułatwić każdemu z prawników-praktyków zajęcie własnego stanowiska i ewentualne wysunięcie kontr-argumentów, zaś tych, którym ten stan prawny wyda się niesłuszny, a którzy mają możliwość inicjatywy ustawodawczej — skłonić do wystąpienia z taką inicjatywą.

Nie zamierzamy więc wdawać się w rozważania de lege ferenda — poza stwierdzeniem, że jak najbardziej autorytatywne (a więc ustawodawcze lub w trybie art. 40 § 1 u. s. p.) i jak najbardziej wyrażne unormowanie omawianego zagadnienia jest i to jak najszybciej — bezwzględnie konieczne z powodów, nie wymagających szerszego rozwijania.

T. Jackowski

Przegląd ustawodawstwa gospodarczego

za czas od dnia 20 listopada 1949 r. do dnia 20 grudnia 1949 r. (Dz. U. R. P. N-ry 59—61) z uwzględnieniem i Dziennikach Urzędowych.

PLANOWANIE

W nr A—99 Monitora Polskiego pod poz. 1171 ogłoszono uchwałę Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 14 października 1949 r. w sprawie stosowania oszczędności drewna w poszczególnych dziedzinach gospodarki narodowej. Uchwała zawiera zmierzające do wprowadzenia oszczędności szczegółowe postanowienia normujące zasady i tryb postępowania w gospodarstwie drewnem w zakresie eksploatacji i transportu przemysłu leśnego, budownictwa, komunikacji oraz górnictwa i energetyki.

Nr 48 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Administracji Publicznej pod poz. 357 przynosi instrukcję Ministra Administracji Publicznej z dnia 12 października 1949

roku wydaną w porozumieniu z kancelarią Rady Państwa w sprawie sporządzania zbiorczych planów finansowych przedsiębiorstw komunalnych na rok 1950. Instrukcja zawiera szczegółowe postanowienia dotyczące opracowania zbiorczych planów finansowych przedsiębiorstw komunalnych i pod zarządem związków samorządowych w myśl § 1 zarządzenia Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 9 lipca 1949 r. w sprawie sporządzania projektów planów w zakresie działalności związków samorządowych na 1950 rok.

W nr 49 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Administracji Publicznej pod poz. 358 ogłoszono okólnik nr 102 z dnia 18 listopada 1949 r. w sprawie planów oszczę-

dnościowych w związkach samorządowych. Okólnik ten w oparciu o dotychczasowe sprawozdania o wykonaniu planów oszczędnościowych związków samorządu terytorialnego za pierwsze półrocze br. zawiera szereg szczegółowych pouczeń w sprawie stosowania planowego systemu oszczędzania.

W nr 51 tegoż Dziennika pod poz. 357 ogłoszono pismo okólne z dnia 29 listopada 1949 r. w sprawie planu towarowych przewozów samochodowych na 1950 rok. Pismo to w związku z uchwałą Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 12 lipca 1949 r. stanowiącą, że od 1 stycznia 1950 r. cały państwowy publiczny transport samochodowy obejmie Państwowa Komunikacja Samochodowa, zaleca zawarcie z P.K.S. długoterminowych umów na wykonywanie przewozów w 1950 roku.

W nr 16 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Budownictwa z pod poz. 131 ogłoszono zarządzenie Ministra Budownictwa z dnia 25 października 1949 r. w sprawie opracowania projektów planów do 6-letniego Planu Rozwoju i Przebudowy Gospodarczej Polski w zakresie działalności Ministerstwa Budownictwa. Zarządzenie dotyczy opracowania projektów planów: inwestycyjnego i kapitalnych remontów, dokumentacji technicznej oraz produkcji przemysłowej.

W tymże numerze pod poz. 132 ogłoszono zarządzenie Ministra Budownictwa z dnia 25 października 1949 r. w sprawie przygotowania wykonawstwa planu inwestycyjnego na 1950 r. Zarządzenie reguluje przygotowanie wykonawstwa planu w zakresie dokumentacji technicznej.

ROLNICTWO

W nr 50 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Administracji Publicznej pod poz. 363 ogłoszono zarządzenie Ministrów: Rolnictwa i Reform Rolnych oraz Administracji Publicznej z dnia 7 listopada 1949 r. zmieniające zarządzenie z dnia 12 lutego 1948 r. w przedmiocie organizacji we władzach administracji ogólnej służby ochrony roślin i oceny nasion. (Dz. Urz. M. A. P. nr 14 poz. 111). Zmiany dotyczą postanowień określających urzędy wojewódzkie, gdzie mają być zorganizowane Stacje Oceny Nasion oraz określających zasięg terytorialny niektórych Stacji Ochrony Roślin i Stacji Oceny Nasion.

PRZEMYSŁ

Nr A-86 Monitora Polskiego pod poz. 1067 przynosi okólnik Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 7 listopada 1949 r. w sprawie rozgraniczenia przemysłu fabrycznego i rzemieślniczego. Okólnik ten ma na celu ujednolicenie praktyki władz przemysłowych wojewódzkich działających w trybie art. 143 prawa przemysłowego i określa sposób przeprowadzania postępowania wyjaśniającego w przypadkach wątpliwych czy dane przedsiębiorstwo należy uważać za przemysł rzemieślniczy czy fabryczny oraz podaje kryteria rozróżnienia dla poszczególnych gałęzi wytwórczości.

Nr A-93 Monitora Polskiego pod poz. 1111 przynosi uchwałę Prezydium Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 26 października 1949 r. w sprawie powołania komisarza Gospodarki Energetycznej. Powołanie komisarza ma na celu zrationalizowanie i usprawnienie gospodarki energetycznej. Do zakresu działania komisarza należy w szczególności nadzór nad stosowaniem do wytwarzania energii użytkowej (elektrycznej, gazowej, ciepłej itp.) i nad gospodarką energetyczną oraz inicjowanie wydawania literatury i przepisów dotyczących racjonalizacji i oszczędności w gospodarce energetycznej. Komisarz podlega bezpośrednio przewodniczącemu Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego i ma między innymi prawo wydawania przedsiębiorstwom i zakładom wiążących poleceń w porozumieniu z właściwymi organami nadzorczymi i w działalności swojej będzie korzystać z opinii Państwowej Rady Energetycznej.

Patrz „Obrót Handlowy Wewnętrzny” — zezwolenia na wyrób i handel hurtowy napojami winnymi.

BUDOWNICTWO

W nr A-100 Monitora Polskiego pod poz. 1181 ogłoszono zarządzenie Ministra Budownictwa z dnia 29 listopada 1949 r. w sprawie sposobu regulowania należności wynikających z rachunków ostatecznych. Zarządzenie to zawiera szczegółowe postanowienia dotyczące sposobu regulowania należności wynikających z rachunków ostatecznych przy robotach budowlanych i wydane jest w oparciu o uchwałę Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 5 sierpnia 1949 r. w sprawie pokrywania rachunków przejściowych za wykonane roboty budowlane (Monitor Polski nr A-54, poz. 734).

W nr 15 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Komunikacji pod poz. 387 i nr 16 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Budownictwa pod poz. 130 ogłoszono zarządzenie Ministra Budownictwa z dnia 2 listopada 1949 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Komunikacji w sprawie opiniowania pod względem architektonicznym i urbanistycznym budynków eksploatacyjnych Ministerstwa Komunikacji. Zarządzenie stanowi, że wszelkie projekty szkicowe jak i podstawowe budynków eksploatacyjnych Ministerstwa Komunikacji winny być opiniowane przez Ministerstwo Budownictwa lub przez podległe mu organa II instancji w zależności od wielkości budynku.

W nr 16 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Budownictwa pod poz. 134 ogłoszono zarządzenie Ministra Budownictwa z dnia 1 września 1949 r. w sprawie stosowania norm państwowych Biur Projektów przy opracowywaniu dokumentacji technicznej wodociągów, kanalizacji, oczyszczenia wody i ścieków. W załączniku do zarządzenia podane są założenia ogólne oraz szczegółowy sposób sporządzania poszczególnych dokumentacji technicznej jak również tabele akordów.

W tymże numerze pod poz. 133 ogłoszono zarządzenie Ministra Budownictwa z dnia 31 października 1949 r. o nadzorze nad budynkami państwowymi i nad budownictwem państwowym poza obszarem m. st. Warszawy i Warszawskiego Zespołu Miejskiego. Zarządzenie to stanowi, że nadzór policyjno-budowlany w ramach art. 378-380 prawa budowlanego nad budownictwem państwowym i nad utrzymaniem istniejących budynków państwowych sprawuje wojewoda, a na obszarze m. Łodzi prezydent miasta.

W związku z powyższym zarządzeniem oraz analogicznym zarządzeniem z dnia 22 października 1949 r. dotyczącym m. st. Warszawy i Warszawskiego Zespołu Miejskiego (partz Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego nr 12 str. 248) w nr 16 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Budownictwa pod poz. 135 ogłoszono okólnik nr 35 z dnia 5 listopada 1949 r. o nadzorze policyjno-budowlanym nad budownictwem państwowym. Okólnik ten zwraca uwagę na konieczność przestrzegania obowiązujących przepisów w odniesieniu do budownictwa i budynków państwowych.

Patrz „Planowanie” — przygotowanie planu wykonawstwa inwestycyjnego na r. 1950.

OBRÓT TOWAROWY WEWNĘTRZNY

Nr 88 Monitora Polskiego pod poz. 1083 przynosi zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 8 listopada 1949 r. w sprawie powołania przymusowych zrzeszeń prywatnego handlu i usług. Zarządzenie to oparte na art. 76 prawa przemysłowego powołuje na terenie każdego powiatu i miasta wydzielonego przymusowe zrzeszenie dla przedsiębiorców prowadzących na tym terenie samoistne przedsiębiorstwa handlowe lub usługowe. Zrzeszenia te będą należeć do Wojewódzkich Związków Zrzeszeń, które z kolei będą członkami Naczelnej Rady Zrzeszeń Kupieckich R. P.

Ogłoszony w nr 37 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Skarbu okólnik z dnia 5 listopada 1949 r. w sprawie zezwolen na wyrób i sprzedaż napojów winnych wyjaśnia że w myśl ustawy z dnia 18 listopada 1948 r. o produkcji win moszczów winnych i miodów pitnych oraz o obrocie tymi produktami (Dz. U. R. P. nr 58, poz. 462) zezwolenia na produkcję napojów winnych wydaje obecnie Minister Przemysłu Rolnego i Spożywczego w porozumieniu z Ministrem Skarbu natomiast zezwolenia na hurtową sprzedaż tych napojów — Minister Handlu Wewnętrznego.

OBRÓT TOWAROWY ZAGRANICZNY

W nr A-93 Monitora Polskiego pod poz. 1112 ogłoszono zarządzenie Ministra Handlu Zagranicznego z dnia 24 listopada 1949 r. w sprawie udzielania zezwoleń na czas ograniczony na prowadzenie przedsiębiorstw w zakresie handlu zagranicznego. Zarządzenie to w oparciu o zarządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 22 sierpnia 1947 r. o właściwości władz przemysłowych oraz o trybie i warunkach udzielania zezwoleń na prowadzenie przedsiębiorstw handlowych i zawodowe wykonywanie czynności handlowych (Dz. U. R. P. nr 57, poz. 311) stanowi, że okresy dla zezwoleń na prowadzenie przedsiębiorstw w zakresie handlu zagranicznego ustalone w zarządzeniu Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 21 maja 1948 r. (Monitor Polski nr 57, poz. 346) przedłuża się do dnia 31 grudnia 1950 r. Zarządzenie to ponadto wyznacza termin do dnia 20 grudnia 1949 r. dla niektórych przedsiębiorstw na składanie wniosków o przedłużeniu ważności posiadanych zezwoleń pod rygorem utraty uprawnień do wykonywania czynności handlowych w zakresie handlu zagranicznego.

DOSTAWY, ROBOTY I USŁUGI

Ogłoszonym w nr A-89 Monitora Polskiego pod poz. 1087 zarządzeniem Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 18 października 1949 r. w sprawie udzielania zamówień Księgarni Technicznej N.O.T., Spółdzielni z odpowiedzialnością udziałami w Warszawie, Spółdzielnia ta pod względem udzielania jej zamówień na dostawę książek, czasopism i innych wydawnictw technicznych została zrównana z przedsiębiorstwami wymienionymi w § 8 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. w sprawie dostaw, robót i usług na rzecz Skarbu Państwa, samorządu oraz niektórych kategorii osób prawnych (Dz. U. R. P. nr 12, poz. 73 i nr 58, poz. 448).

W nr A-96 Monitora Polskiego pod poz. 1143 ogłoszono zarządzenie Ministrów: Handlu Wewnętrznego i Administracji Publicznej z dnia 5 listopada 1949 r. w sprawie dostaw, robót i usług na rzecz Instytutu Gospodarstwa Dmowego w Warszawie oraz stowarzyszenia wyższej użyteczności „Liga Kobiet”. Mocą tego zarządzenia te dwie instytucje jako subwencjonowane przez Państwo zaliczono do tych osób prawnych, których zamówienia na dostawy, roboty i usługi podlegają przepisom ustawy z dnia 18 listopada 1948 r. o dostawach, robotach i usługach na rzecz Skarbu Państwa, samorządu oraz niektórych kategorii osób prawnych (Dz. U. R. P. nr 63, poz. 494) oraz przepisom na jej podstawie wydanych.

FINANSE

W nr A-100 Monitora Polskiego ogłoszono dwie uchwały Rady Ministrów z dnia 30 listopada 1949 r.: pod poz. 1177 — w sprawie nadania statutu Bankowi Inwestycyjnemu i pod poz. 1178 — w sprawie nadania statutu Bankowi Komunalnemu. Statuty określają szczegółowy zakres działania i organizację tych Banków.

W nr 23 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Zdrowia pod poz. 172 ogłoszono okólnik nr 71/49 w sprawie udzielania subwencji z budżetu Ministerstwa Zdrowia dla instytucji społecznych oraz zasilków i pomocy finansowej na cele akcji społecznych lub gospodarczych. Okólnik zawiera postanowienia wykonawcze dla resortu Ministerstwa Zdrowia do uchwały Rady Ministrów z dnia 29 września 1949 r. w sprawie zasad udzielania subwencji ze Skarbu Państwa (Monitor Polski nr A-73, poz. 632).

PODATKI I DANINY PUBLICZNE PAŃSTWOWE

W nr A-91 Monitora Polskiego pod poz. 1099 ogłoszono zarządzenie Ministra Skarbu z dnia 19 listopada 1949 roku w sprawie ustalenia wykazu spółdzielni przewidzianego w § 7 ust. 4 pkt. 5 rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 17 marca 1949 r. w sprawie wykonania ustawy z dnia 4 lutego 1949 r. o podatku od wynagrodzeń. Zarządzenie to ustala wykaz spółdzielni uznanych za płatników w rozumieniu § 7 ust. 1 pkt. 2 powyższego rozporządzenia. Załączony do zarządzenia

wykaz obejmuje szereg spółdzielni zrzeszonych w różnych centralach.

Ogłoszony w nr 37 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Skarbu pod poz. 255 okólnik z dnia 24 października 1949 r. w sprawie kwalifikacji w zakresie podatku dochodowego przychodów z zagranicy otrzymywanych w formie darów wyjaśnia, że dary z zagranicy nadsyłane bezpośrednio lub w formie tzw. „eksportu wewnętrznego” otrzymywane przez organizacje charytatywne i wyznaniowe oraz osoby fizyczne w zasadzie nie podlegają podatkowi dochodowemu, z wyjątkiem darów stanowiących wynagrodzenie za spełnianie czynności jak np. za czynności duchownego.

W nr 38 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Skarbu pod poz. 264 ogłoszono okólnik z dnia 10 listopada 1949 r. w sprawie norm szacunkowych zysku brutto i netto oraz elementów gospodarczo-kalkulacyjnych w obrotach rzemiosła nieuspołecznionego odcinka gospodarczego. Okólnik specyfikuje elementy kalkulacyjne i wyniki wg istoty świadczeń w ich sensie podatkowo-gospodarczym i ustala odrębne normy świadczeń rzeczy i usług poszczególnych rodzajów rzemiosła z uwzględnieniem zatrudniania lub niezatrudniania sił najemnych. Normy te zawarte w tabeli stanowiącej załącznik do okólnika stosuje się przy czynnościach związanych z szacunkowym ustalaniem obrotów i dochodów przy czym normy te są wiążące dla władz podatkowych.

PODATKI I DANINY PUBLICZNE KOMUNALNE

W nr A-87 Monitora Polskiego pod poz. 1079 ogłoszono zarządzenie Głównego Pełnomocnika Rządowego do Spraw Podatku Gruntowego z dnia 29 października 1949 roku w sprawie określenia kategorii podatników i warunków, pod jakimi uiścić mogą równowartość podatku gruntowego w ziemiopłodach — w gotówce. Zarządzenie to stanowi, że prawo uiszczenia w gotówce równowartości podatku gruntowego w ziemiopłodach poza gospodarstwami wymienionymi w zarządzeniu z dnia 20. VII. 49 r. (Monitor Polski nr A-51, poz. 721) przysługuje w odniesieniu do: gruntów pod lotniskami oraz do gospodarstw rolnych będących w administracji Centralnego Zarządu Państwowych Gospodarstw Rolnych lub też należących do mniejszych związków samorządu terytorialnego, a oddanych drobnym dzierżawcom do uprawy działkowej za czynsz płatny w gotówce. Zarządzenie ustala ponadto sposób obliczania podatku w gotówce i wchodzi w życie z mocą obowiązującą od 1 września 1949 r.

W nr 48 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Administracji Publicznej pod poz. 352 ogłoszono okólnik nr 101 z dnia 8 listopada 1949 r. zawierający wytyczne w sprawach wymiaru podatku od nieruchomości i od lokali. Okólnik ten określa sposób opodatkowania gruntów pod budynkami, wyjaśnia podstawę podatku od nieruchomości w odniesieniu do użytkowych części budynku oraz zakres tymczasowego stosowania ulg dla nowowznoszonych budowli. Pełny tekst okólnika zamieszczony jest w dziale „Gospodarka lokalami i najem lokali”.

W tymże numerze pod poz. 354 ogłoszono pismo okólne z dnia 9 listopada 1949 r. dotyczące sprawozdawczości z przebiegu przyznawania ulg w podatku gruntowym w związku z akcją „II”, które stanowi uzupełnienie okólnika nr 86 z dnia 6 września 1949 r. w tym samym przedmiocie (patrz Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego nr 11 (17) str. 226).

W nr 50 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Administracji Publicznej pod poz. 364 ogłoszono okólnik nr 106 z dnia 21 listopada 1949 r. w sprawie usprawienia wymiaru i poboru podatku gruntowego. Okólnik ten zawiera szereg pouczeń dotyczących stosowania przepisów o wymiarze i poborze podatku gruntowego.

PRACA

W numerze A-86 Monitora Polskiego pod poz. 1063 ogłoszono okólnik nr 24 Prezesa Rady Ministrów z dnia 3 listopada 1949 r. w sprawie urlopów pracowników na dokończenie nauki. Stosownie do tego okólnika pracownikiem instytucji państwowych kształcącym się jednocześnie w szkołach podstawowych,

w sprawie trybu wzywania osób niebędących ogólnokształcącymi, wyższych szkołach zawodowych i szkołach akademickich przysługuje w związku z egzaminami niezależnie od urlopu wypoczynkowego urlop płatny okolicznościowy. Okólnik określa dopuszczalną długość urlopu w zależności od rodzaju szkoły i egzaminów oraz warunki jego udzielenia.

Nr A-90 Monitora Polskiego pod poz. 1094 i nr 38 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Skarbu pod poz. 265 przynosi zarządzenie nr 48 Komisji Dewizowej z dnia 13 października 1949 r. w sprawie świadczeń i wypłat na rzecz cudzoziemców zatrudnionych w Polsce. Zarządzenie to zawiera generalne zezwolenie na dokonywanie wszelkiego rodzaju świadczeń i wypłat w złotych na rzecz cudzoziemców należnych im z tytułu zatrudnienia w Polsce pod warunkiem zobowiązania do nieprzekazywania tych kwot za granicę. Umowy o pracę, przewidujące obowiązek pracodawcy przekazywania całości lub części wynagrodzenia za granicę, mogą być zawierane z cudzoziemcami po uprzednim wyrażeniu przez Komisję Dewizową zgody na warunki płatności wynagrodzenia. Postanowienie to nie dotyczy płatności objętych pozwoleniami przywozu Ministerstwa Handlu Zagranicznego.

W nr A-95 Monitora Polskiego pod poz. 1137 ogłoszono okólnik nr 25 Prezesa Rady Ministrów z dnia 24 listopada 1949 r. w sprawie zmiany godzin rozpoczęcia pracy na terenie m. st. Warszawy. W myśl tego okólnika państwowe Zakłady pracy na terenie m. st. Warszawy podzielone są na 6 grup w zależności od czasu rozpoczęcia pracy. Praca w tych zakładach rozpoczyna się w godzinach 6—9.

W tym samym nrze pod poz. 1138 ogłoszono okólnik nr 26 Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 listopada 1949 r. w sprawie koordynacji szkolenia pracowników państwowych. Okólnik ten reguluje sposób sporządzania planów i organizację szkolenia pracowników państwowych oraz współpracę w tym zakresie ze związkami zawodowymi.

W nr A-100 Monitora Polskiego pod poz. 1175 ogłoszono uchwałę Rady Ministrów z dnia 30 listopada 1949 roku w sprawie szczególnych przywilejów dla górników w górnictwie węglowym. Uchwała zawiera szczegółowe postanowienia nadające szczególnie przywileje górnikom w górnictwie węglowym w zakresie płac — przez wprowadzenie specjalnego wynagrodzenia kwartalnego dla niektórych kategorii górników, w zakresie praw honorowych — przez odznaczanie górników po określonej ilości lat nienagannej i nieprzerwanej pracy pod ziemią Krzyżami Zasługi i Orderami Sztandaru Pracy oraz przez wprowadzenie stopni górniczych uprawniających do specjalnych odznak i stroju, w zakresie opieki socjalnej i zdrowotnej oraz praw emerytalnych — przez podwyższenie świadczeń kopalń węgla na pomoce naukowe, zwiększenie zasiłku wypłacanego przez instytucje ubezpieczeń społecznych i unormowanie wypłaty rent i pensji oraz w zakresie wypoczynku przez wprowadzenie dla niektórych kategorii górników 21-dniowego urlopu.

W tymże numerze Monitora Polskiego pod poz. 1176 ogłoszono uchwałę Rady Ministrów z tejże daty w sprawie zasiłków pogrzebowych dla rodzin zmarłych górników. Uchwała ta podwyższa jednorazowy zasiłek wypłacany przez kopalnię rodzinie pracownika zmarłego na skutek nieszczęśliwego wypadku pod ziemią z 3-miesięcznego na 6-miesięczny ostatni pełny zarobek zmarłego.

Patrz „Zdrowie“ — obowiązek pracy położnych.

PŁACE

W nr A-94 Monitora Polskiego pod poz. 1126 ogłoszono zarządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 13 października 1949 r. w sprawie ustalenia wykazu zakładów szkolenia inwalidów których wychowawcom i nauczycielom przysługują dodatki funkcyjne i służbowe. Zarządzenie to zawiera wykaz zakładów szkolenia inwalidów podległych Ministrowi Pracy i Opieki Społecznej, w których zatrudnieni wychowawcy i nauczyciele podlegają przepisom rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 września 1949 r. w sprawie dodatków funkcyjnych i służbowych dla nauczycieli szkół zawodowych (Dz. U. R. P. nr 52, poz. 395).

W nr 50 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Administracji Publicznej pod poz. 367 ogłoszono pismo okólne z dnia 17 listopada 1949 r. w sprawie likwidacji należności za przewiezienie urządzenia domowego przy przeniesieniach służbowych pracowników państwowych. Pismo okólne zawiera interpretację rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 24 lipca 1949 r. o należnościach w razie pełnienia czynności poza zwykłym miejscem służbowym oraz w razie przeniesienia na inne miejsce służbowe (Dz. U. R. P. nr 38, poz. 297) w odniesieniu do kosztów przeniesienia urządzenia domowego z dworca lub na dworzec kolejowy.

W nr. 51 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Administracji Publicznej pod poz. 373 ogłoszono okólnik nr 111 z dnia 28 listopada 1949 r. dotyczący awansów „ad personam“ członków organów wykonawczych i pracowników samorządu terytorialnego. Okólnik ten w oparciu o rozporządzenia wykonawcze do ustawy uposażeniowej z dnia 4 lutego 1949 r. określa przypadki oraz tryb składania wniosków o przyznanie pracownikom organów samorządu terytorialnego bezpośrednio wyższej grupy uposażenia od określonej dla danego stanowiska.

W nr 16 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Zdrowia pod poz. 166 przy piśmie okólnym z dnia 31 października 1949 r. przytoczone jest pismo okólne Ministerstwa Skarbu z dnia 5 września 1949 r. w sprawie wynagrodzenia pracowników samochodowych w czasie urlopu i choroby.

Patrz „Praca“ — przywileje górników.

UBEZPIECZENIA, EMERYTURY, RENTY, ZASIŁKI

W nr A-97 Monitora Polskiego pod poz. 1151 ogłoszono zarządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 30 listopada 1949 r. o zmianie zarządzenia w sprawie ustalania przeciętnego zarobku miesięcznego przy wymierzaniu rent i przeliczaniu zarobków sprzed 1 stycznia 1949 r. Zmiany w zarządzeniu ogłoszonym w Monitorze Polskim nr A-34 poz. 497 polegają na określeniu porządku ustalania zatrudnienia oraz podaniu przeciętnych zarobków robotników zatrudnionych w gospodarstwach rolnych z okresu przed dniem 1 stycznia 1949 r.

Patrz „Praca“ — przywileje górników.

ZDROWIE

W Dzienniku Ustaw R. P. Nr 61, poz. 483 ogłoszono Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 29 listopada 1949 r. w sprawie obowiązku pracy położnych w zakładach społecznych służby zdrowia. Rozporządzenie to określa czas obowiązkowej pracy położnych w zakładach społecznych służby zdrowia, w zakładach opieki społecznej i wychowawczych oraz w lecznictwie instytucji ubezpieczeń społecznych i ustala jaką pracę uważa się za wypełnienie obowiązku pracy. Ponadto przewidziane są warunki zwolnienia od obowiązku pracy lub ograniczenia jej czasu oraz zaliczania na poczet pracy obowiązkowej zatrudnienia położnej w służbie zdrowia przez władze, urzędy lub instytucje prawa publicznego.

Położne wykonujące zawód, a nie zatrudnione w powyżej wymienionych zakładach lub zatrudnione w niepełnym wymiarze godzin będą powołane przez wojewódzką władzę administracji ogólnej (służbę zdrowia) do pracy w jednym z zakładów.

W nr A-92 Monitora Polskiego pod poz. 1104 ogłoszono zarządzenie Ministra Zdrowia z dnia 9 listopada 1949 roku o zaliczeniu niektórych stacji pogotowia ratunkowego do zakładów społecznych służby zdrowia. Do zarządzenia załączony jest wykaz tych stacji utrzymywanych przez Polski Czerwony Krzyż.

W nr zaś A-94 Monitora Polskiego pod poz. 1127 ogłoszono zarządzenie Ministra Zdrowia z dnia 26 listopada 1949 r. o zaliczeniu Sanatorium Polskiego Czerwonego Krzyża w Zakopanem do zakładów społecznych służby zdrowia — (w rozumieniu ustawy z dnia 28 października 1949 r. o zakładach społecznych służby zdrowia (Dz. U. R. P. nr 55 poz. 434)).

GOSPODARKA NIERUCHOMOŚCIAMI

W nr A-89 Monitora Polskiego pod poz. 1084 ogłoszono zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 7 listopada 1949 r.

cych wykonawcami narodowych planów gospodarczych do przekazywania nieruchomości niezbędnych dla tychże planów.

Zarządzenie to uchyla dotychczas obowiązujące zarządzenie Przewodniczącego P. K. P. G. z dnia 25 maja 1949 r. w tym samym przedmiocie (Monitor Polski nr A-66 poz. 867), oparte jest jednak na tych samych zasadach ze zmianą wynikającą z realizacji dekretu z dnia 26 kwietnia 1949 r. o nabywaniu i przekazywaniu nieruchomości niezbędnych dla realizacji narodowych planów gospodarczych, ogłoszonej w nr 55 Dziennika Ustaw pod poz. 438 (vide Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego nr 12, str. 250). Zmiana polega na tym, że obowiązek zaoferowania w wezwaniu obok ceny również nieruchomości zastępczej dotyczy wyłącznie przypadków, gdy zezwolenie na nabycie obejmuje nieruchomość stanowiącą gospodarstwo rolne lub ogrodnicze, warsztat rzemieślniczy, bądź jedną działkę właściciela z domem jednorodinnym lub dwurodzinnym bądź też przeznaczoną pod budowę takiego domu. Do zarządzenia dołączone są: wzór wezwania do zawarcia umowy sprzedaży i wezwania do zawarcia umowy sprzedaży bądź zamiany.

W nr 49 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Administracji Publicznej pod poz. 359 ogłoszono okólnik nr 103 w sprawie nieruchomości zmiennych. Okólnik w oparciu o rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 2 sierpnia 1949 r. w sprawie dostarczania nieruchomości zamiennych w zamian za nieruchomości niezbędne dla realizacji narodowych planów gospodarczych Dz. U. R. P. nr 47, poz. 355) precyzuje kompetencje starostów (prezydentów miast wydzielonych) wynikające z tego rozporządzenia oraz nakazuje złożenie sprawozdania, czy władze, instytucje i przedsiębiorstwa obowiązane do zgłoszenia nieruchomości dokonały już tego obowiązku.

W nr 51 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Administracji Publicznej pod poz. 376 ogłoszono pismo okólne z dnia 30 listopada 1949 r. w sprawie zajmowania nieruchomości drogowych na cele niedrogowe. Pismo okólne zwraca uwagę na obowiązek przestrzegania okólnika Ministerstwa Komunikacji z dnia 22 sierpnia 1945 r. (Dz. Urz. Min. Kom nr 12 poz. 120) zakazujące zajmowania nieruchomości pozostających w zarządzie administracji drogowej bez zgody kierowników powiatowych zarządów drogowych.

ORGANIZACJA URZĘDÓW

W Dzienniku Ustaw R. P. Nr 60, poz. 471 ogłoszono Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 22 listopada 1949 r. w sprawie organizacji urzędów zatrudnienia, które przewiduje powołanie okręgowych i obwodowych urzędów zatrudnienia. Liczbę, siedzibę i terytorialny zakres działania utworzonych urzędów określa załącznik do rozporządzenia, a ponadto mogą być powołane w miarę potrzeby delegatury obwodowych urzędów zatrudnienia. Jednocześnie uchylono moc obowiązującego rozporządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 29. IV. 1946 r. w tym samym przedmiocie.

W Dzienniku Ustaw R. P. Nr 61, poz. 478 ogłoszono Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 listopada 1949 r. w sprawie właściwości naczelnych władz gospodarki narodowej w zakresie miar i narzędzi mierniczych, mocą którego sprawę miar i narzędzi mierniczych wyłącza się z zakresu działania Ministra Handlu Wewnętrznego i przekazuje się do zakresu działania Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego.

Nr A-97 Monitora Polskiego pod poz. 1152 przynosi zarządzenie Ministra Budownictwa z dnia 1 grudnia 1949 r. o zmianie statutu organizacyjnego Biura Odbudowy Stolicy wydane w oparciu o ustawę z dnia 3 lipca 1947 r. o odbudowie m. st. Warszawy (Dz. U. R. P. Nr 52, poz. 268). Nowy statut określa szczegółowy zakres działania oraz ogólną organizację B. O. S.

W nr. A-100 Monitora Polskiego ogłoszono dwie uchwały Rady Ministrów z dnia 30 listopada 1949 r.: pod poz. 1173 — w sprawie tymczasowego statutu organizacyjnego Ministerstwa Handlu Wewnętrznego, nadającą nowy tymczasowy statut organizacyjny temu Ministerstwu oraz pod poz. 1174 — w sprawie zmiany statutu organizacyj-

nego Ministerstwa Komunikacji (ogłoszonego w Monitorze Polskim z 1949 r. nr A-19, poz. 281).

W nr. 49 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Administracji Publicznej pod poz. 360 ogłoszono okólnik nr. 104 w sprawie komisji projektów usprawnienia administracji publicznej. Okólnik ten w wykonaniu okólnika Prezesa Rady Ministrów z dnia 11 sierpnia 1949 r. (Monitor Polski nr. A-57, poz. 755) nakazuje powołanie komisji projektów usprawnienia administracji publicznej w urzędach wojewódzkich, zarządach miejskich miast Warszawy i Łodzi, starostwach powiatowych, zarządach miejskich miast wydzielonych oraz ewentualnie w zarządach większych miast niewydzielonych. Okólnik zawiera ponadto wytyczne dla organizacji tych komisji.

W tym samym przedmiocie ogłoszono okólnik w nr. 12 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Komunikacji pod poz. 321 regulujący to samo zagadnienie w resorcie Ministerstwa Komunikacji. Do okólnika dołączony jest regulamin Komisji projektów usprawnienia administracji publicznej.

W nr. 51 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Administracji Publicznej pod poz. 372 ogłoszono okólnik nr. 110 wprowadzający zmiany we wzorach organizacyjnych biur zarządów miejskich (okólnik nr. 63 z 20 lipca 1948 r. — Dz. Urz. M. A. nr. 24 poz. 214). Zmiany dotyczą wzorów statutów dla miast wydzielonych i niewydzielonych w zależności od ich wielkości.

Patrz „Rolnictwo” — organizacja służby ochrony roślin i oceny nasion.

KONTROLA PAŃSTWOWA

W nr. A-88 Monitora Polskiego pod poz. 1082 ogłoszono zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 31 października 1949 r. w sprawie organizacji, zakresu działania i zasad funkcjonowania kontroli wewnętrznej w Ministerstwie Administracji Publicznej oraz urzędach, instytucjach, zakładach i przedsiębiorstwach podległych i nadzorowanych.

Zarządzenie to stanowi wykonanie uchwały Rady Ministrów z dnia 26 kwietnia 1948 r. oraz równobrzmiącej uchwały Rady Państwa z dnia 5 maja 1948 r. w sprawie organizacji i funkcjonowania kontroli wewnętrznej w urzędach, instytucjach i przedsiębiorstwach państwowych oraz jej współpracy z kontrolą państwową i społeczną (Monitor Polski nr. 51, poz. 292 i 293) i oparte jest na tych samych zasadach jak odpowiednie zarządzenia, dotyczące Ministerstw: Komunikacji, Sprawiedliwości, Zdrowia, Żeglugi, Poczty i Telegrafów, Rolnictwa i Reform Rolnych, Oświaty, Handlu Zagranicznego oraz Budownictwa.

RÓŻNE

W nr. A-93 Monitora Polskiego pod poz. 1120 ogłoszono instrukcje Ministrów: Skarbu oraz Poczty i Telegrafów z dnia 12 listopada 1949 r. w sprawie sprzedaży znaczków skarbowych i urzędowych blankietów wekslowych przez urzędy i agencje pocztowe. Instrukcja ustala sposób nabywania znaczków i blankietów wekslowych, ich ewidencjonowania i przechowywania oraz rozliczeń ze sprzedaży.

W nr. 37 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Skarbu pod poz. 261 ogłoszono okólnik z dnia 10 listopada 1949 r. w sprawie egzekucji zobowiązań podatkowych z majątku, który uległ przypadkowi na rzecz Skarbu Państwa. Okólnik wyjaśnia niektóre przepisy dekretu z dnia 22 października 1947 r. o przypadku majątku (Dz. U. R. P. nr. 65, poz. 390 i nr. 25, poz. 179) oraz określa sposób wykonania orzeczeń o przypadku majątku, do którego dekret ten ma zastosowanie jak również majątku, do którego dekret ten nie ma zastosowania oraz postanowień o zabezpieczeniu grożącego przypadku majątku.

W nr. 38 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Skarbu pod poz. 265 ogłoszono okólnik z dnia 5 listopada 1949 r. w sprawie daty wykonania zobowiązania. Okólnik ten określa daty wykonania zobowiązań w związku z ustawą z dnia 1 lipca 1949 r. o obowiązku uczestniczenia w obrocie bezgotówkowym (Dz. U. R. P. nr. 41, poz. 294) i art. 54 dekretu z dnia 16 maja 1946 r. o postępowaniu podatkowym (Dz. U. R. P. nr. 27, poz. 174). Jednocześnie traci moc obowiązującą okólnik z dnia 20 lutego 1948 r. w tym samym przedmiocie (Dz. Urz. Min. Skarbu nr. 21, poz. 83).

Orzecznictwo w sprawach gospodarczych

Główna Komisja Arbitrażowa

Pierwsze orzeczenia Głównej Komisji Arbitrażowej

Państwowy arbitraż gospodarczy utworzony został dekretem z dnia 5 sierpnia 1949 r. (Dz. U. R. P. Nr 46, poz. 340) celem zapewnienia dyscypliny wykonania narodowych planów gospodarczych, przestrzegania i ugruntowania zasad rozrachunku gospodarczego oraz zabezpieczenia wykonania umów. W wykonaniu przepisów tego dekretu powołana została przy Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego Główna Komisja Arbitrażowa; przewidziane w dekreście okręgowe komisje arbitrażowe nie zostały dotychczas zorganizowane; sprawy należące do ich właściwości rozstrzyga obecnie Główna Komisja Arbitrażowa.

W oparciu i założenia dekretu Główna Komisja Arbitrażowa rozpatruje spory o prawa majątkowe między jednostkami gospodarki uspołecznionej, a ponadto orzeka w sprawach dotyczących ustalenia treści umów zawieranych w wykonywaniu narodowych planów gospodarczych (tzw. spory przedumowne) oraz w sprawach o ustalenie stosunku prawnego lub prawa.

Rozstrzygając sprawy, Główna Komisja Arbitrażowa kieruje się zasadami praworządności Polski Ludowej oraz przepisami i wytycznymi planów gospodarczych.

Na przestrzeni krótkiego czasu swej działalności, Główna Komisja Arbitrażowa wydała szereg orzeczeń, które mają istotne znaczenie dla działalności niektórych podmiotów gospodarki uspołecznionej:

1. Centrala X wystąpiła przeciwko Bankowi Y o zapłatę kwoty zł 10.486.660. Kwota ta stanowiła równowartość 56.739 kg zmiotków bawełnianych, tj. zanieczyszczonych błotem i piaskiem odpadków bawełny, składowanej przez Centralę w Domu Składowym Banku w latach 1947 i 1948. Odpadki te, zwane zmiotkami, pozostawały przy wyładowywaniu bel bawełny na rampie kolejowej, na drodze przewozu do składów itd. Bank, opierając się na regulaminie swego Domu Składowego z 1924 r. uważał zebrane zmiotki bawełniane za swoją własność i ze sprzedaży ich uzyskał kwotę poszukiwaną, przez Centralę, jako właściciela towaru oddanego na skład. W toku postępowania nie zostało udowodnione, aby warunki regulaminu znane były stronie powodowej i zostały przez nią zaakceptowane.

Główna Komisja Arbitrażowa, mając na względzie, że nie można stosować w warunkach gospodarki planowej przepisów regulaminu Domu Składowego Banku, jako wydanego w 1924 r. a więc w okresie gospodarki kapitalistycznej, że byłoby sprzeczne z zasadami planowej gospodarki, by poważne ilości surowca importowanego w ramach planu przypadały Domowi Składowemu i były przez niego wprowadzone na rynek poza drogami planowej dystrybucji, że Bank nie jest instytucją powołaną w gospodarce planowej do pobierania dochodów z czynności poza-bankowych — ustaliła zasadę, że właściciel surowca nie przestaje być właścicielem zmiotków, pochodzących z tego surowca i wszelkie korzyści pochodzące ze sprzedaży zmiotków powinny przypaść jemu, natomiast Domowi Składowemu należy się za zbieranie zmiotków umówione za tę czynność wynagrodzenie, a w braku umowy — zwrot kosztów zbierania. Niezależnie od tego Główna Komisja Arbitrażowa postanowiła zwrócić się do Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego, wskazując na celowość rozważenia zagadnienia organizacyjnego, w szczególności ustalenia, czy domów składowych nie należało by przekazać państwowym przedsiębiorstwom spedycyjnym.

(ORZECZENIE Z DNIA 6. XIII. 1949 r. Nr III A.-31/49.)

2. Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych wystąpił przeciwko Gminie X o zapłatę kwoty zł 2.706.477

za zaległe składki ubezpieczeniowe z tytułu ubezpieczenia od ognia budynków, maszyn i urządzeń gazowni miejskiej. Pozwana Gmina wysunęła zarzuty niewłaściwości komisji arbitrażowej do rozpoznawania sporu, w którym stroną jest Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych, twierdząc, że Zakład nie jest ani państwowym przedsiębiorstwem, ani instytucją państwową, wobec czego właściwym do rozpoznania sprawy jest jedynie sąd powszechny.

Główna Komisja Arbitrażowa uznała, że spory o prawa majątkowe między Powszechnym Zakładem Ubezpieczeń Wzajemnych a podmiotami, wymienionymi w art. 2 dekretu o państwowym arbitrażu gospodarczym, podlegają właściwości państwowych komisji arbitrażowych, albowiem zgodnie z art. 3 i 17 dekretu z dnia 3 stycznia 1947 r. o Powszechnym Zakładzie Ubezpieczeń Wzajemnych (Dz. U. R. P. Nr 19, poz. 72) — Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych jest instytucją prawnopubliczną, podadną nadzorowi Państwa, przy czym ingerencja Państwa — zgodnie z art. 2 tegoż dekretu — sięga w samą istotę działalności Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Wzajemnych, określając jej zasadę, przedmiot i zakres w poszczególnych działach ubezpieczeń; istnieje zatem dostateczna podstawa do traktowania Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Wzajemnych na równi z zakładami i instytucjami państwowymi.

Ponadto pozwana Gmina broniła się przeciwko roszczeniu Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Wzajemnych zarzutem, że wniosek o ubezpieczenie, zgłoszony do Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Wzajemnych, został podpisany przez kierownictwo gazowni miejskiej, a nie przez Prezydenta miasta i jeszcze jednego członka Zarządu Miejskiego, — a więc wbrew wymogom ustanowionym przez art. 46 pkt 6 ustawy z dnia 23 marca 1933 r. o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego (poz. 294) dla dokumentów, przez które Gmina zaciąga zobowiązania, wobec czego umowa ubezpieczenia nie wiąże Gminy.

Główna Komisja Arbitrażowa uznała ten zarzut Gminy za nieuzasadniony, albowiem obowiązek ubezpieczenia gazowni miejskiej ciąży niewątpliwie na Gminie, jest więc rzeczą nieistotną w postępowaniu arbitrażowym, czy wniosek o ubezpieczeniu podpisany został z zachowaniem wymogów art. 46 pkt 6 ustawy samorządowej z 1933 r., zwłaszcza, że pozwana Gmina, mając prawo i obowiązek kontroli działalności gazowni, jako przedsiębiorstwa miejskiego, miała możliwość zakwestionowania zawartej umowy, czego jednak nie uczyniła.

Główna Komisja Arbitrażowa w związku z treścią zarzutów pozwanej wskazuje, że wobec niezapłacenia przez pozwaną składki ubezpieczeniowej, Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych byłby, normalnie rzecz biorąc, wolny od obowiązku świadczenia w razie nastąpienia wypadku objętego ubezpieczeniem. Główna Komisja Arbitrażowa ustala jednakże, że Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych w stosunku do instytucji o charakterze publiczno-prawnym oraz obiektów gospodarki uspołecznionej z prawa tego — stosownie do wskazań Ministerstwa Skarbu — nie korzysta, tak, że mimo niezapłacenia zaległych składek, majątek gazowni uważany był za ubezpieczony.

(ORZECZENIE Z DNIA 13. XII. 1949 r. Nr VII. A.-9/49.)

3. Zakłady Przemysłowe w X wystąpiły przeciwko Komendzie Milicji Obywatelskiej w Y o zasądzenie sumy zł 218.472 tytułem zwrotu kosztów naprawy samochodu, zarekwirowanego przez M. O., a następnie zwróconego na podstawie postanowienia prokuratora o umorzeniu dochodzenia, wszczętego celem ustalenia legalności podstaw nabycia samochodu przez powodowe Zakłady.

Główna Komisja Arbitrażowa uznała, że postępowanie Milicji Obywatelskiej, zmierzające do ustalenia źródła pochodzenia samochodu, jest czynnością wchodzącą w zakres kompetencji Milicji Obywatelskiej, jako organu bezpieczeństwa publicznego, jest więc aktem władzy, wobec czego dla rozpatrzenia ewentualnych pretensji o zwrot kosztów naprawy samochodu nie jest dopusz-

czalna, w świetle przepisów art. 1 i 2 dekretu z dnia 5 sierpnia 1949 r., poz. 340) droga postępowania arbitrażowego.

ORZECZENIE Z DNIA 6 grudnia 1949 r.

4. Przedsiębiorstwo X wystąpiło przeciwko Zjednoczeniu Y o uznanie jego prawa pierwszeństwa do lokalu.

Główna Komisja Arbitrażowa uznała się za niewłaściwą do rozstrzygania sporów o tzw. „priorytety gospodarcze, albowiem należy to do kompetencji innych organów nie zaś do komisji arbitrażowych, powołanych do rozstrzygania sporów o prawa majątkowe między podmiotami gospodarki uspołecznionej, w konkretnym zaś przypadku do rozpatrzenia sprawy właściwa jest wyłącznie odnośna wojewódzka komisja lokalowa, a w ostatniej instancji Państwowa Komisja Lokalowa, wobec czego przepis art. 2 ust. 3 dekretu z dnia 5 sierpnia 1949 r. (poz. 340) wyłącza sprawę spod właściwości państwowego arbitrażu gospodarczego.

(ORZECZENIE Z DNIA 1. XII. 1949 r. Nr V. 2. A-5/49.)

5. Główna Komisja Arbitrażowa rozpatrywała spór przedumowny między Agencją X w Warszawie a Centralą Zaopatrzenia Y o ustalenie treści tych przepisów umowy o dostawę surowca, które mają regulować sprawę odpowiedzialności za osiowe zapłacone przez zakłady Centrali Y, w szczególności w przypadku, gdy zapłata osiowego spowodowana została wysłaniem przez Agencję X do zakładów Centrali Y takiej ilości zespołów wagonowych, że stawiała te zakłady przed niemożliwymi dla nich do wykonania zadaniami rozładunkowymi.

Główna Komisja Arbitrażowa, rozstrzygając powyższy spór przedumowny, miała na względzie następujące okoliczności: jeżeli istnieją możliwości zaplanowania przez Agencję X wysyłki wagonów stosownie do możli-

wości odbiorczych zakładów Centrali Y, wówczas plan taki winien być ustalony, albowiem w ten sposób można osiągnąć obniżkę kosztów własnych zakładów, co odpowiada jednej z podstawowych tendencji naszej gospodarki; Centrala Y winna więc wskazać Agencji X dzienną normę wysyłkową dla poszczególnych fabryk; obliczenie tej normy następuje przez podział miesięcznej kubatury wysyłkowej danego odbiorcy przez przeciętną zdolność załadunkową wagonu i odpowiednią ilość dni wysyłkowych;

z tych założeń wychodząc, Główna Komisja Arbitrażowa ustaliła treść spornych przepisów umowy w tym kierunku, że: 1) Agencja X nie ponosi odpowiedzialności za nadejście do fabryk wagonów w ilości przekraczającej ilość ustaloną przez Centralę Y, jeżeli nagromadzenie wagonów wynikało z powodu grupowania wagonów przez P. K. P.; 2) dzienną normę wysyłkową wagonów dla poszczególnych fabryk — odbiorców określa Centrala Y każdorazowo w miesięcznych rozdzielnikach, przyjmując podstawę obliczeniową, o której była wyżej mowa;

z powyższych sformułowań, nadanych odnośnym przepisem umowy przez Główną Komisję Arbitrażową, wynika zasada, że Centrala Y ma prawo regresu do Agencji X z tytułu osiowego przez nią zapłaconego wskutek wysłania do jej zakładu w określonym dniu większego zespołu wagonowego od dopuszczalnej — przeciętnej, obliczonej w sposób w umowie ustalony.

(ORZECZENIE Z DNIA 13. XII. 1949 r. Nr II. A-1/49.)

Nadmienia się, że przewidziane jest wydanie przez Główną Komisję Arbitrażową zbioru orzeczeń i zarządzeń zawierającego zasadnicze rozstrzygnięcia w zakresie orzecznictwa i organizacji państwowego arbitrażu gospodarczego.

Umowy i akty prawne

Wzory umów o pracę i zlecenia z radcami prawnymi

Nawiązując do wydrukowanej w N-rze 1 z r. 1949 Instrukcji b. Ministerstwa Przemysłu i Handlu z dnia 31 grudnia 1948 r. wypada zanotować, że obecnie Ministerstwo Budownictwa wydało Instrukcję z dnia 15 grudnia 1949 r. w sprawie radców prawnych. Do Instrukcji są dołączone wzory umów: o pracę i zlecenia. Poniżej drukujemy teksty wspomnianych wzorów umów.

1.

UMOWA O PRACĘ

zawarta dnia w
między przedsiębiorstwem państwowym wyodrębnionym reprezentowanym przez
a ob. zamie-
szkałym w

1.

Ob. przyjmuje na siebie, począwszy od dnia obowiązki
radcy prawnego w

2.

Do obowiązku ob. będzie należało wykonywanie czynności RADCY PRAWNEGO
..... określone instrukcją wydaną przez Ministra Budownictwa ob.
będzie obowiązany pracować w biurze przedsiębior-

stwa codziennie, w godzinach uzgodnionych z dyrekcją przedsiębiorstwa.

3.

Ob. będzie otrzymywał wynagrodzenie ryczałtowe w sumie zł
brutto miesięcznie płatne w sposób i w terminach
stosowanych do pracowników umysłowych przedsiębiorstwa.

4.

W razie wyjazdu w sprawach służbowych ob.
..... będzie otrzymywał diety
i zwrot kosztów podróży na zasadach ogólnych, obowiązujących w przedsiębiorstwie.

5.

Ob. będzie przysługiwało
prawo do urlopu w rozmiarze i na zasadach, przewidzianych w ustawie z dnia 16 maja 1922 r. o urlopach dla pracowników zatrudnionych w przemyśle i handlu (Dz. U. R. P. z 1949 r. Nr 47, poz. 365).

6.

W sprawach nieunormowanych w niniejszej umowie stosuje się przepisy rozporządzenia Prez. R. P. z dn. 16. III. 1928 r. o umowie o pracę pracowników umysłowych (Dz. U. R. P. Nr 35, poz. 323).

Umowę sporządzono w dwóch równobrzmiących egzemplarzach, z których jeden otrzymuje pracownik a drugi zaś pracodawca.

2. UMOWA ZLECENIA

zawarta dnia w
między przedsiębiorstwem państwowym wyodrębnionym — reprezentowanym przez
zwanym w dalszym ciągu niniejszej umowy ZLECENIODAWCA a między ob. zwanym
w dalszym ciągu niniejszej umowy ZLECENIOBIORCA.

1.

ZLECENIODAWCA zleca, a ZLECENIOBIORCA przyjmuje na siebie począwszy od dnia
..... obowiązki Radcy Prawnego

2.

Do obowiązków ZLECENIOBIORCY będzie należało:

- 1) opracowywanie i opiniowanie pod względem prawnym wszelkich nietypowych umów i pism, dotyczących zaciąganych zobowiązań oraz przyjmowanych bądź udzielanych zamówień na roboty, dostawy i usługi;
- 2) współudział przy opracowywaniu i opiniowaniu pod względem prawnym wzorców umów typowych;
- 3) udzielanie opinii prawnych na żądanie dyrekcji przedsiębiorstwa we wszystkich sprawach związanych z działalnością przedsiębiorstwa;
- 4) opracowywanie opinii w sprawie projektów prawodawczych przesyłanych przedsiębiorstwu do zaopiniowania;
- 5) opracowywanie projektów regulaminów i innych wewnętrznych norm prawnych przedsiębiorstwa;
- 6) czuwanie nad dopełnieniem we właściwym czasie wpisów do rejestru handlowego;
- 7) branie udziału, na żądanie dyrekcji przedsiębiorstwa, w konferencjach i rokowaniach prowadzonych przez przedsiębiorstwo;
- 8) zastępowanie przedsiębiorstwa wobec władz i urzędów oraz uczestniczenie z ramienia przedsiębiorstwa w konferencjach na podstawie szczególnego upoważnienia dyrekcji przedsiębiorstwa;
- 9) zastępowanie przedsiębiorstwa przed sądami powszechnymi i szczególnymi oraz innymi organami sądzącymi — w sprawach niezastrzeżonych lub nieporuczonych Prokuratury Generalnej R. P. na podstawie szczególnego pełnomocnictwa dyrekcji przedsiębiorstwa.
- 10) wykonywanie czynności w zakresie zastępstwa sądowego przedsiębiorstwa na zlecenie i na podstawie szczególnych pełnomocnictw udzielanych przez Prokuraturę Generalną R. P.

3.

Opinie prawne w sprawach wymienionych w ust. 2 pkt. 1), 2), 3), 4), i 5) powinny być sporządzane na piśmie i dołączone do akt sprawy.

4.

Zleceniobiorca będzie obowiązany przebywać w biurze przedsiębiorstwa (nazwa) w czasie uzgodnionym

z władzami przedsiębiorstwa i niezbędnym do terminowego załatwienia powierzonych czynności.

5.

Zleceniobiorca zobowiązuje się składać w terminie do dnia 5 każdego miesiąca sprawozdanie o stanie i sposobie wykonania przyjętego zlecenia w ubiegłym miesiącu.

6.

Zleceniobiorca będzie otrzymywał wynagrodzenie ryczałtowo w sumie brutto miesięcznie płatne z dołu.

7.

W razie wyjazdów w sprawach, wynikających z umowy niniejszej, Zleceniobiorca będzie otrzymywał zwrot wydatków poniesionych z tego tytułu (diety, koszty podróży itp.) według zasad i norm obowiązujących dla pobierających wynagrodzenie według grupy uposażenia.

8.

Strony ustalają, iż Zleceniobiorca bez zgody zleceniodawcy nie jest uprawniony do powierzenia wykonania przyjętego zlecenia osobie trzeciej. Za właściwe wypełnienie swych funkcji zleceniobiorca odpowiedzialny jest wobec zleceniodawcy, co nie wyklucza jego odpowiedzialności wobec władzy z mocy przepisów prawa.

9.

Umowa niniejsza może być wypowiedziana przez jedną ze stron w terminie jednomiesięcznym.

10.

W sprawach nieunormowanych w niniejszej umowie stosuje się przepisy Kodeksu Zobowiązań.

11.

Oplaty związane z niniejszą umową ponosi Zleceniodawca.

12.

Strony poddają się orzecznictwu sądów rzeczowo właściwych w

13.

Umowę sporządzono w dwóch równobrzmiących egzemplarzach, z których jeden otrzymuje ZLECENIOBIORCA, drugi zaś ZLECENIODAWCA.

.....
.....
U w a g a : Jeżeli warunki tego wymagają w umowie należy dodać: „Zleceniobiorca oświadcza: 1) iż, świadczenia będące przedmiotem niniejszej umowy wykonywać będzie osobiście, nie w ramach przedsiębiorstwa, 2) że jest zatrudniony w, na dowód czego załącza zaświadczenie z dnia
....., wobec czego wypłacane w myśl niniejszej umowy wynagrodzenie podlegać będzie podatkowi od wynagrodzeń i to z 50% dodatkiem”.

Gospodarka lokalami i najem lokali

WYTYCZNE W SPRAWACH WYMIARU PODATKU OD NIERUCHOMOŚCI I OD LOKALI

Okólnik Ministerstwa Administracji Publicznej z dnia
8. XI. 1949 r. (Dz. Urz. M. A. P. z dnia 22. XI. 1949 r.
Nr 48, poz. 352).

W związku z wątpliwościami, jakie nasunęły się niektórym samorządowym władzom wymiarowym przy stosowaniu przepisów dekretu z dnia 20 marca 1946 r. o podatkach komunalnych (Dz. U. R. P. z 1947 r. Nr 40, poz. 198 z późniejszymi zmianami) w zakresie podatku od nieruchomości — Ministerstwo Administracji Publicznej udziela następujących wyjaśnień oraz wydaje następujące zarządzenie:

I. Opodatkowanie gruntów pod budynkami.

Przy wymiarze podatku od nieruchomości niektóre zarządy miejskie obciążają tym podatkiem osobno:

1. budynek — przyjmując za podstawę opodatkowania czynsz względnie wartość czynszową poszczególnych lokali, a osobno;
2. plac pod budynkiem — biorąc za podstawę opodatkowania 5% wartości obiegowej gruntu pod zabudowaniem i podwórzem.

Tego rodzaju praktyka nie jest właściwą. Z treści bowiem przepisów art. 17 ust. 2 dekretu, według których grunt, znajdujący się pod budynkiem wraz z podwórzem stanowi jedną jednostkę podatkową, następnie przepisów art. 21 ust. 3 p. 1, według których ustalenie podstawy opodatkowania obejmuje nieruchomości lub ich części „wraz” z należącymi do nich zabudowaniami ubocznymi, podwórzami i placami, a wreszcie przepisów §53 rozporządzenia z dnia 20 czerwca 1947 r. w sprawie wykonania dekretu o podatkach komunalnych (Dz. U. R. P. z 1947 r. Nr 51, poz. 258), w myśl których przedmiotem podatku od nieruchomości są budynki lub inne zabudowania wraz z gruntami pod tymi budynkami lub zabudowaniami oraz z należącymi do nich podwórzami, zieleńcami itd. należy dojść do przekonania, że budynek wraz ze znajdującym się pod nim i przy nim gruntem stanowi jeden nierozdzielny przedmiot podatku i że podstawę opodatkowania stanowi wyłącznie należny czynsz lub wartość czynszową za mieszczące się w budynku lokale bez doliczenia wartości gruntu pod budynkiem i przy budynku.

II. Podstawa podatku od nieruchomości w odniesieniu do użytkowych części budynku.

Wprowadzenie dekretem z dnia 28 lipca 1948 r. o najmie lokali (Dz. U. R. P. Nr 36, poz. 250 i Nr 50, poz. 383) obowiązku opłacania od lokali użytkowych wpłat na rzecz Funduszu Gospodarki Mieszkaniowej przez wynajmujących wywołuje kwestię, jaką kwotę należy przyjmować za podstawę opodatkowania: czy kwotę czynszu dotychczasowego, czy też kwotę czynszu powiększonego o wpłaty na F. G. M.

W związku z tym wypada przede wszystkim zaznaczyć, iż w/g postanowień art. 21 dekretu o podatkach komunalnych, podstawę opodatkowania stanowi w niniejszym wypadku czynsz z tytułu najmu. Czynsz zaś jest świadczeniem najemcy na rzecz wynajmującego z tytułu umowy najmu. Istoty czynszu nie zmienia okoliczność, czy wynajmujący całą otrzymaną kwotę zatrzymuje na swoją rzecz, czy też przeznacza ją na zaspokojenie ciężących na nim zobowiązań tego czy innego rodzaju.

W szczególności także dla oceny istoty czynszu i jego wysokości jest rzeczą obojętną, czy z otrzymanego czynszu ma wynajmujący uiszczyć wpłatę na F. G. M. i w jakiej wysokości.

Skoro więc podstawę opodatkowania stanowi czynsz, to tą podstawą będzie cała kwota świadczenia ze strony najemcy z tytułu najmowanego lokalu.

Mogą jednak zachodzić przypadki, w szczególności w razie zawarcia umowy o najem lokalu użytkowego przed dniem 1 września 1948 r. jako terminem wejścia w życie dekretu o najmie lokali, że podatek od nieruchomości będzie się równał albo nawet przewyższał tę część

czynszową, która pozostaje wynajmującemu po uskutecznieniu wpłaty na F. G. M.

To też do czasu uregulowania tej sprawy w drodze ustawowej, należy w przypadkach, kiedy umówiony przed 1 września 1948 czynsz został podwyższony o kwotę nie przekraczającą wpłaty na F. G. M. stosownie do art. 23a dekretu, a podatek wymierzono już od całej zwiększonej kwoty czynszu, odroczyć podatnikom pobór tej części należności podatku, jaka przypada od sumy wpłaty na F. G. M. w trybie art. 26 ust. 2 dekretu z dnia 16. V. 1946 r. o zobowiązaniach podatkowych (Dz. U. R. P. Nr 27, poz. 173) oraz §§ 1 i 2 rozporządzenia Ministrów Administracji Publicznej i Ziemi Odzyskanych z dnia 10. V. 1947 (Dz. U. R. P. Nr 42, poz. 212).

Sumy które uległy odroczeniu należy uwidocznnić w rubryce „Uwagi” księgi bierczej.

Odroczenia nie mogą być stosowane w tych przypadkach, kiedy za podstawę opodatkowania przyjęto czynsz ustalony w umowie zawartej po wprowadzeniu obowiązku uiszczania wpłat na F. G. M. a więc czynsz w który w kalkulowano wpłaty na F. G. M. i podatek.

III. Ulgi dla nowowznoszonych budowli.

Na podstawie przepisów art. 7 ust. 1 i art. 8 ustawy z dnia 3 lipca 1947 r. o popieraniu budownictwa (Dz. U. R. P. Nr 52, poz. 270) nowowznoszonym budowlom oraz znajdującym się w nich lokalom mieszkalnym przysługują także wskazane ulgi podatkowe.

Według art. 16 ust. 1 wspomnianej ustawy ulgi te będą udzielane w trybie określonym w drodze rozporządzenia Ministra Budownictwa, wydanego w porozumieniu z Ministrem Skarbu:

Ponieważ zapowiedziane rozporządzenie jeszcze się nie ukazało, władze wymiarowe dokonywują nadal wymiarów w odniesieniu również do tych obiektów, które odpowiadają warunkom, wymienionym w dekreście o popieraniu budownictwa.

W celu umożliwienia podatnikom korzystania z postanowień ustawy przed ukazaniem się rozporządzenia wykonawczego, Ministerstwo Administracji Publicznej poleca wstrzymać na prośby podatników pobór podatku od nieruchomości i od lokali do czasu ukazania się wspomnianych wyżej przepisów wykonawczych, — jeżeli zachodzą warunki przewidziane we wspomnianym dekreście.

NORMY ZAŁUDNIENIA MIESZKAŃ

Normą załudnienia mieszkań jest regulowany aktem właściwej władzy stosunek ilościowy, określający liczbę osób na daną jednostkę mieszkalną (izbę, mieszkanie) bądź powierzchnię użytkową mieszkania, do której zajęcia uprawniony jest lokator (najemca).

W naszym ustawodawstwie lokalowym kwestia norm załudnienia została potraktowana jako podstawowy element polityki kwaterunkowej. Dekret o publicznej gospodarce lokalami i kontroli najmu z 21 grudnia 1945 r. (Dz. U. R. P. Nr 4, poz. 27 z 1916 r.) przewiduje możliwość wprowadzenia norm załudnienia mieszkań, ustalając w art. 6 (ust. 1 i 2):

1. „Miejska (gminna) rada narodowa może ustalić normę załudnienia mieszkań, określając minimalną liczbę osób, jaka powinna przypadać na jedną izbę oraz minimalną powierzchnię użytkową mieszkania na jedną osobę, a także odchylenia od powszechnej normy, jakie mogą być czynione bądź z uwagi na rozkład lokalu, bądź dla osób, które ze względu na zajmowanie szczególnie odpowiedzialnego stanowiska w służbie publicznej lub pracy społecznej, albo z tytułu wykonywania swego zawodu lub z uwagi na stan zdrowia,

wymagają specjalnych warunków mieszkaniowych.

2. Ustalając normy zaludnienia mieszkań miejska (gminna) rada narodowa określi, jakie osoby, nie mające prawa przydziału mieszkania, a należące do rodziny lub domowników osoby uprawnionej, będą uwzględnione przy ustalaniu liczby osób, zajmujących mieszkanie“.

Wykorzystanie w danym osiedlu przez radę narodową delegacji do ustalenia normy zaludnienia stwarza w zasadzie obowiązujący lokalnie poziom „stopy mieszkaniowej“, przysługującej mieszkańcom tego osiedla.

Z natury rzeczy normy zaludnienia mieszkań zależne są od wielkości zapasu przestrzeni mieszkalnej w osiedlu i liczby zamieszkującej je ludności, mają one bowiem na oku sprawiedliwy rozdział tej przestrzeni. Dlatego też jeden z dalszych przepisów wspomnianego dekretu stwierdza, że niedopełnienie w drodze podajmu bezpośrednio po wejściu w życie uchwały o normach zaludnienia zajmowanych mieszkań do określonej normy, może pociągnąć za sobą przymusowe ich dopełnienie przez władzę kwaterunkową. Ustalenie zatem normy zaludnienia ma znaczenie o dużej doniosłości praktycznej. W porównaniu do obowiązujących lokalnie norm zaludnienia, mieszkania zazwyczaj są bądź prawidłowo zaludnione, bądź niedogęszczone (powyżej normy) lub przeludnione (poniżej normy). Odchylenia „w górę“ lub „w dół“ od norm zaludnienia pociągają za sobą możliwość ich usunięcia w drodze odpowiednich orzeczeń władz kwaterunkowych.

Dekret stanowi między innymi, że w razie stwierdzenia przeludnienia mieszkania władza kwaterunkowa obowiązana jest, w miarę możliwości, dać do dyspozycji zainteresowanego inne, większe mieszkanie lub przekwaterować sublokatorów. Z orzecznictwa zaś władz lokalowych, a w szczególności Państwowej Komisji Lokalowej wynika, że w razie konieczności dokonania przekwaterowania (np. z powodu zagrożenia budowlanego lub ze względu na interes publiczny) zainteresowane osoby otrzymują nie równoważnik opuszczonej przestrzeni mieszkalnej, która mogła być niedostateczna lub zbyt duża, lecz taką jej ilość, jaką wyznacza obowiązująca lokalnie norma kwaterunkowa; w tej drodze rodzinny, zamieszkujące mieszkania przeludnione, mają jedyną nieraz okazję uzyskania odpowiednich warunków mieszkaniowych. Wszelkie również przekwaterowania do lokali zastępczych, czy to oparte o przepisy omawianego dekretu, względnie o inne przepisy (np. z Uchwały Rady Ministrów o dostarczaniu lokali mieszkalnych dla osób eksmitowanych z terenów inwestowanych) bazują na przydziałach opartych o lokalną normę zaludnienia, jako minimalną granicę uprawnień kwaterunkowych.

Jak się natomiast przedstawia sprawa w przypadkach, gdy w osiedlu o ustalonej dawna normie zaludnienia, zostanie wszczęty spór o mieszkanie, zaludnione poniżej tej normy, lub fakt ten zostanie z urzędu stwierdzony? Orzecznictwo lokalowe było dotychczas w tej kwestii chwiejne i niejednołite. Dopiero orzeczenie Państwowej Komisji Lokalowej wydane w trybie nadzoru w sprawie T 1239 — daje pewną orientację w regulowaniu podobnych spraw.

W sprawie między ob. F a drugą stroną, na której wniosek władze lokalne niższych instancji wydały dysozycję przekwaterowania ob. F. z rodziną z lokalu 4-izbowego do lokalu 2-izbowego, Państwowa Komisja Lokalowa uwzględniła wniesione zażalenie i uchyliła wydane orzeczenie, podając następujące uzasadnienie:

„Wojewódzka Komisja Lokalowa zatwierdzając decyzję Zarządu Miejskiego w X. nakazującą przekwaterowanie ob. F. do innego lokalu, uzasadniła swą decyzję tym, że sporny lokal nie jest zaludniony w sposób dostateczny. Nie wchodząc w rozpoznawanie kwestii, czy lokal sporny jest zaludniony zgodnie z obowiązującymi w X normami kwaterunkowymi, co nie zostało zresztą przez Wojewódzką Komisję Lokalową sprawdzone, Państwowa Komisja Lokalowa uznała, że niedostateczne zaludnienie mieszkania nie stanowi podstawy do zastosowania art. 18 dekretu z 21. XII. 1945 r. uprawnia natomiast miejskie władze kwaterunkowe do przymusowego doludnienia mieszkania w granicach obowiązujących norm, zgodnie z art. 7 cyt. dekretu“.

Powyższe orzeczenie tamuje drogę dla masowych wniosków o zmianę lokali, nieuzasadnionych interesem publicznym. Niezageszczenie zatem lokalu w granicach norm może skutkować przymusowe dokwaterowanie, przy uwzględnieniu technicznych właściwości lokalu, nie może natomiast w zasadzie być podstawą do przekwaterowania do lokalu o mniejszej powierzchni bądź ilości izb.

Mówiąc o normach zaludnienia, nie podejmowaliśmy próby oceny uzasadniających je przesłanek ekonomicznych i społecznych. Mozaika norm zaludnienia która aktualnie obowiązuje nadaje się do specjalnej pracy badawczej, oświetlającej różnorodność sytuacji mieszkaniowej w osiedlach, w których ją wprowadzono. Jedno tylko wydaje się niewątpliwe. — że uzasadnienie i treść wielu uchwał o normach zaludnienia winny być poddane gruntownej rewizji, o ile gospodarka mieszkaniowa w kraju ma się kształtować prawidłowo stosownie do narastających potrzeb.

Obowiązujące obecnie w poszczególnych osiedlach normy zaludnienia mieszkań, czy to w/g określenia osób na izbę, czy w/g przydziału metrażu (np. 10 mtr. kw. powierzchni mieszkalnej na osobę), są częstokroć w świetle sytuacji mieszkaniowej danego osiedla nierealne, bądź to z powodu zbyt wysokiego poziomu (w szczególności na terenie Ziemi Zachodnich).

Przykładem bardziej realnego ujęcia tego zagadnienia jest określenie norm zaludnienia dla mieszkań pozostających w zarządzie państwowym i Zakładu Osiedli Robotniczych. Norma ta ustala wprowadzić zbyt schematycznie zaludnienie: w zasadzie 2 osoby na izbę, nie biorąc pod uwagę specyfiki technicznej lokali mieszkalnych w starych domach i w standardowym budownictwie nowym, niemniej jednak bliższa jest ona przeciętnej krajowej stanu zaludnienia mieszkań, aniżeli wiele norm lokalnych, ustalonych bez oparcia o istniejące zapasy mieszkaniowe.

Jest natomiast z drugiej strony godne zanotowania, że przepisy o normach zaludnienia dla „nie-

szkań państwowych" i w budownictwie Z. O. R. przewidują w razie przekroczenia tych norm możliwość innych skutków prawnych aniżeli ma to miejsce w odniesieniu do lokali mieszkalnych, poddanych całkowicie dyspozycji władz kwaterunkowych i rządzonych przepisami dekretu z 21. XII. 1945. Uchwała Rady Ministrów z 26 marca 1949 r. o zasadach i trybie zaspakajania potrzeb mieszkaniowych pracowników urzędów i instytucji państwowych, omawiając sprawę norm zaludnienia (ustęp III Uchwały), stwierdza m. in.:

„Oddawanie do używania jednego lokalu mieszkalnego kilku osobom lub rodzinom, powinno być stosowane tylko wtedy, gdy pozwalają na to rozkład i warunki techniczne lokalu. W przeciwnym wypadku należy pracownika, przekraczającego normy (zaludnienia) **przekwaterować** do innego lokalu. Wykonanie przekwaterowania może być odroczone, jeżeli dostarczenie lokalu odpowiadającego normom napotyka na trudności. Termin odroczenia nie może przekraczać jednego roku”.

Wątpliwości, w jakim trybie należy przeprowadzić dokwaterowanie mieszkań lub przekwaterowanie pracowników w przypadku przekroczenia norm zaludnienia w budynkach pozostających w zarządzie państwowym, albo wybudowanych przez ZOR wyjaśnione zostały szczegółowo w okólniku Prezesa Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 1949 r. (Monitor Polski Nr 4-105). Wprawdzie moc obowiązująca okólnika dotyczy jedynie terenu m. st. Warszawy, niewątpliwie jednak postanowienia jego mogą być stosowane odpowiednio na terenie innych miejscowości. Okólnik ustala, że w zasadzie należy unikać przekwaterowania pracownika bez jego zgody, jeżeli nie przeciwstawia się on dokwaterowaniu. W miarę możliwości należy również pozostawić zainteresowanemu wybór współlokatora. Postanowienie o dokwaterowaniu lub przekwaterowaniu winno być umotywowane i uwzględnić rozkład, wyposażenie i metraż lokalu.

Ustalony przez omawiany okólnik tryb postępowania w przedmiocie dokwaterowania bądź przekwaterowania nadaje Komisji do rozdziału mieszkań, działającej przy Prezesie Rady Ministrów uprawnienia do ostatecznego rozstrzygania odwołań pracowników od postanowień władzy, administrującej danym budynkiem. Odwołania te wraz z wyjaśnieniem motywów odmowy na do- lub przekwaterowanie, zainteresowani pracownicy obowiązani są składać za pośrednictwem władzy służbowej. *)

W rzypadku gdyby pracownik odmówił wykonania postanowienia Komisji do rozdziału mieszkań, Komisja — na wniosek władzy administrującej budynkiem, lub władzy zatrudniającej pracownika — skieruje sprawę do Wydziału Kwaterunkowego Zarządu Miejskiego, który na podstawie danych zawartych w aktach sprawy bez postępowania wyjaśniającego, wyda decyzję o dokwaterowaniu do lokalu lub przekwaterowaniu i wykona ją w trybie postępowania przymusowego w administracji. Decyzja Wydziału Kwaterunkowego, orzekająca dokwaterowanie, będzie opatrzona rygiem natychmiastowej wykonalności, zgodnie z art. 32 ust. 4 dekretu z dnia 21. XII. 1945 o publicznej gospodarce lokalami i kontroli najmu (Dz. U. R. P. z r. 1946 Nr 4, poz 27).

Jak z przedstawionych wywodów wynika, przekroczenie norm zaludnienia mieszkań pociąga za sobą określone sankcje, które nie mają oczywiście charakteru represji, lecz są orężem dla wyrównania poziomu zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych w okresie niedoboru mieszkań.

Stefan Mizera

*) Na marginesie omawianego okólnika Prezesa Rady Ministrów należy zauważyć, że została potwierdzona w nim oficjalnie teza, wysunięta po raz pierwszy publicznie w Nr. 11 z r. 1949 „Przeglądu Ustawodawstwa Gospodarczego”, w myśl której lokale nowowbudowane, bądź gruntownie sprawnione z funduszy publicznych nie mogą być traktowane jako wyłączone z pod kontroli właściwych władz mieszkaniowych.

GDZIE SZUKAĆ?

(Indeks zagadnień)

(WYNAGRODZENIA ZA PRACĘ)

A. Stosunek pracy publiczno-prawny

(Stosunek służbowy)

1. Pracownicy państwowi i samorządowi.

Ustawa z dnia 4 lutego 1949 r. o uposażeniu pracowników państwowych i samorządowych oraz przewodniczących organów wykonawczych gmin miejskich i wiejskich. (Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 39) i wydane na jej podstawie rozporządzenia wzgl. uchwały R. M.:

1. Pracownicy administracji (państwowej i samorządowej)

- a. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. w sprawie kwot uposażenia zasadniczego i dodatków lokalnych dla pracowników państwowych i samorządowych oraz przewodniczących

organów wykonawczych gmin miejskich i wiejskich (Dz. U. R. P. Nr 14, poz. 82).

- b. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. w sprawie ustalenia stanowisk służbowych i zaszeregowania do grup uposażenia pracowników państwowych, odlegających ustawie o państwowej służbie cywilnej oraz pracowników samorządowych (Dz. U. R. P. Nr 14, poz. 92).
- c. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. w sprawie grup uposażenia prezydentów i wiceprezydentów miast, burmistrzów, wiceburmistrzów i wójtów (Dz. U. R. P. Nr 14, oz. 93).
- d. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. w sprawie dodatków funkcyjnych i służbowych dla pracowników państwowych i samorządowych oraz przewodniczących organów wykonawczych gmin miejskich i wiejskich (Dz. U. R. P. Nr 14, poz. 94).

Zmiana — Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 września 1949 r. (Dz. U. R. P. Nr 53, poz. 406).

- e. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. w sprawie dodatków reprezentacyjnych dla niektórych pracowników państwowych oraz przewodniczących i zastępców przewodniczących organów wykonawczych niektórych gmin miejskich (Dz. U. R. P. Nr 14, poz. 87).
 - f. Uchwała Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. w sprawie przejściowego dodatku wyrównawczego dla pracowników państwowych i samorządowych oraz wiceprezydentów m. st. Warszawy (Monitor Polski Nr A-13, oz. 151).
 - g. Uchwała Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. w sprawie dodatków specjalnych dla fachowców morskich (Monitor Polski Nr A-13, poz. 156).
 - h. Uchwała Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. w sprawie nagród za pracę w godzinach nadliczbowych dla niektórych pracowników samorządowych (Monitor Polski Nr A-13, poz. 155).
 - i. Uchwała Rady Ministrów z dnia 18 marca 1949 r. w sprawie stałych dodatków do uposażenia oraz wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych pracowników Komisji Specjalnej do walki z nadużyciami i szkodnictwem gospodarczym oraz pracowników Urzędów Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk (Monitor Polski Nr A-16, poz. 218).
 - j. Uchwała Rady Ministrów z dnia 9 września 1949 r. w sprawie stałego dodatku do uposażeń dla pracowników Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej Wyższego Urzędu Górniczego w Katowicach i Okręgowych Urzędów Górniczych, uzasadnionego szczególnymi warunkami pracy (Monitor Polski Nr A-65, poz. 862).
 - k. Uchwała Rady Ministrów z dnia 9 września 1949 r. w sprawie przyznawania nagród pieniężnych za pracę w godzinach nadliczbowych niektórym pracownikom urzędów stanu cywilnego (Monitor Polski Nr A-71, poz. 905).
 - l. Uchwała Rady Ministrów z dnia 9 września 1949 r. w sprawie przyznania dodatku przejściowego pracownikom zatrudnionym w Centralnym Urzędzie Szkolenia Zawodowego i niektórych ministerstwach, którzy przeszli do pracy w tych resortach nie otrzymawszy mieszkań w Warszawie (Monitor Polski Nr A-66, poz. 863).
 - m. Uchwała Rady Ministrów z dnia 24 października 1949 r. w sprawie przyznania dodatku przejściowego pracownikom Ministerstwa Spraw Zagranicznych, którzy zostali odwołani z placówek zagranicą do Centrali, nie otrzymawszy mieszkań w Warszawie (Monitor Polski Nr A-83, poz. 1016).
 - n. Uchwała Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. w sprawie ryczałtowego wynagrodzenia pracowników państwowych i samorządowych (Monitor Polski Nr A-13, poz. 153).
- Sprostowanie** — Monitor Polski Nr A-21, poz. 303.
- o. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. w sprawie uposażenia pracowników państwowych i samorządowych zatrudnionych w charakterze kierowców samochodowych oraz wartowników i dozorców (Dz. U. R. P. Nr 14, poz. 91).

- p. Zarządzenie Ministra Skarbu z dnia 18 czerwca 1949 r., wydane w porozumieniu z Ministrami Administracji Publicznej oraz Pracy i Opieki Społecznej w sprawie wynagrodzenia kierowców i innych pracowników samochodowych (Monitor Polski Nr A-40, poz. 561).

2. Sędziowie i prokuratorzy.

- a. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. w sprawie uposażenia sędziów i prokuratorów podlegających przepisom prawa o ustroju sądów powszechnych, sędziów ubezpieczeń społecznych oraz asesorów i aplikantów sądowych (Dz. U. R. P. Nr 14, poz. 88).
- b. Uchwała Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. w sprawie przejściowego dodatku wyrównawczego dla sędziów i prokuratorów, pełniących służbę na obszarze m. st. Warszawy (Monitor Polski Nr A-13, oz. 150).

3. Pracownicy nauki.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. w sprawie stawek uposażenia zasadniczego, zasad zaszerzgowania do grup uposażenia i dodatków do uposażenia pracowników nauki (Dz. U. R. P. Nr 14, poz. 84).

4. Nauczyciele.

- a. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. w sprawie uposażenia i automatycznego przechodzenia nauczycieli do wyższych grup uposażenia (Dz. U. R. P. Nr 14, poz. 85).
- b. Uchwała Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. w sprawie przejściowego dodatku wyrównawczego dla nauczycieli i wychowawców na obszarze m. st. Warszawy (Monitor Polski Nr A-13, poz. 153).
- c. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 września 1949 r. w sprawie zasad zaszerzgowania, automatycznego przechodzenia do wyższych grup uposażenia oraz dodatków funkcyjnych i służbowych nauczycieli i wychowawców zakładów wychowawczych i poprawczych, podległych Ministrowi Sprawiedliwości (Dz. U. R. P. Nr 51, poz. 382).
- d. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 września 1949 r. w sprawie dodatków służbowych i funkcyjnych dla nauczycieli szkół zawodowych (Dz. U. R. P. Nr 52, poz. 395).
- e. Uchwała Rady Ministrów z dnia 9 września 1949 r. w sprawie dodatku przemysłowego dla niektórych nauczycieli, zatrudnionych w szkołach podległych Centralnemu Urzędowi Szkolenia Zawodowego.
- f. Zarządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 13 października 1949 r. w sprawie ustalenia wykazu zakładów szkolenia inwalidów, których wychowawcom i nauczycielom przysługują dodatki funkcyjne (Monitor Polski Nr A-39, poz. 1126).

II. Pracownicy kolejowi.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 2 listopada 1945 r. o uposażeniu pracowników przedsiębiorstwa Polskie Koleje Państwowe (Dz. U. R. P. Nr 55, poz. 309).

5. Różne.

- a. Zarządzenie Ministra Skarbu z dnia 11 stycznia 1949 r., wydane w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości w sprawie wypłaty wynagrodzenia sekretarzom sądu za czynności związane z obliczaniem i poborem podatku od nabycia praw majątkowych (Monitor Polski Nr A-3, poz. 25).
 - b. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. w sprawie terminu płatności uposażenia pracowników państwowych i samorządowych oraz przewodniczących organów wykonawczych gmin miejskich i wiejskich (Dz. U. R. P. Nr 14, poz. 86).
 - c. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. w sprawie uposażenia załogi pływającej statku szkolnego „Dar Pomorza” (Dz. U. R. P. Nr 10, poz. 63).
 - d. Zarządzenie Ministra Skarbu z dnia 22 marca 1949 r. w sprawie wynagrodzenia lustratorów społecznych (Monitor Polski Nr A-19, poz. 284).
 - e. Zarządzenie Ministra Skarbu z dnia 17 marca 1949 r. w sprawie wysokości diet i kosztów noclegu przy podróżach służbowych, delegacjach i przeniesieniach poza granicami kraju (Monitor Polski Nr A-18, poz. 233).
- Zmiana — Zarządzenie Ministra Skarbu z dnia 17 sierpnia 1949 r. (Monitor Polski Nr A-60, poz. 810).

- f. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 lipca 1948 r. o należnościach w razie pełnienia czynności służbowych poza zwykłym miejscem służbowym oraz w razie przeniesienia na inne miejsce służbowe (Dz. U. R. P. Nr 38, poz. 279).
- g. Okólnik Nr 20 Prezesa Rady Ministrów z dnia 11 sierpnia 1949 r. w sprawie przyznawania wyższych grup uposażenia pracowników państwowych (Monitor Polski Nr A-59, poz. 794).
- h. Okólnik Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 października w sprawie wynagrodzenia pracowników urlopowanych do prac związkowych (Monitor Polski Nr A-79, poz. 983).
- i. Okólnik Nr 24 Prezesa Rady Ministrów z dnia 3 listopada 1949 r. w sprawie urlopów pracowników na dokończenie nauk (Monitor Polski Nr A-86, poz. 1063).

Zmiany: Dz. U. R. P. z 1946 r. Nr 51, poz. 288,
Dz. U. R. P. z 1946 r. Nr 52, poz. 295,

Ostatnia zmiana: Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. (Dz. U. R. P. Nr 14, poz. 89).

III. Pracownicy pocztowi.

- a. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. w sprawie uposażenia pracowników państwowego przedsiębiorstwa „Polska Poczta, Telegraf i Telefon” (Dz. U. R. P. Nr 14, poz. 90).
- b. Rozporządzenie Ministra Poczty i Telegrafów z dnia 28 marca 1949 r. o dodatkach funkcyjnych pracowników państwowego przedsiębiorstwa „Polska Poczta, Telegraf i Telefon” (Dz. U. R. P. Nr 27, poz. 198).
- c. Rozporządzenie Ministra Poczty i Telegrafów z dnia 28 marca 1949 r. o dodatkach służbowych dla pracowników państwowego przedsiębiorstwa

„Polska Poczta, Telegraf i Telefon” (Dz. U. R. P. Nr 27, poz. 199).

- d. Rozporządzenie Ministra Poczty i Telegrafów z dnia 28 marca 1949 r. o dodatkach za nocną służbę oraz innych dodatkach uzasadnionych szczególnymi warunkami pracy pracowników państwowego przedsiębiorstwa „Polska Poczta, Telegraf i Telefon” (Dz. U. R. P. Nr 27, poz. 200).
- e. Rozporządzenie Ministra Poczty i Telegrafów z dnia 28 marca 1949 r. o dodatkach radiotelegraficznych dla pracowników państwowego przedsiębiorstwa „Polska Poczta, Telegraf i Telefon” (Dz. U. R. P. Nr 27, poz. 201).

IV. Pracownicy służby zdrowia.

- a. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. w sprawie uposażenia pracowników zatrudnionych w społecznych zakładach służby zdrowia (Dz. U. R. P. Nr 14, poz. 88).
- b. Uchwała Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. o dodatku specjalnym dla pracowników administracyjnych w niektórych klinikach, zakładach i pracowniach przy wydziałach lekarskich uniwersytetów oraz akademiach lekarskich (Monitor Polski Nr A-13, poz. 154).

V. Pracownicy lasów państwowych.

- a. Rozporządzenie Ministra Leśnictwa z dnia 15 lutego 1949 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu oraz za zgodą Prezesa Rady Ministrów w sprawie uposażenia funkcjonariuszów administracji lasów państwowych (Dz. U. R. P. Nr 14, poz. 95).
- b. Rozporządzenie Ministra Leśnictwa z dnia 12 kwietnia 1949 r. w sprawie uposażenia funkcjonariuszów straży leśnej (Dz. U. R. P. Nr 24, poz. 171).
- c. Rozporządzenie Ministra Leśnictwa z dnia 12 września 1949 r. w sprawie dodatków funkcyjnych i służbowych dla funkcjonariuszów kontroli wewnętrznej w administracji lasów państwowych (Dz. U. R. P. Nr 51, poz. 390).

VI. Pracownicy monopolii.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 3 kwietnia 1935 r. o stosunku służbowym, uposażeniu i zaopatrzeniu emerytalnym pracowników „Polskiego Monopoli Tytoniowego”, „Państwowego Monopoli Spirytusowego”, „Polskiego Monopoli Solnego” i „Polskiego Monopoli Loteryjnego” (Dz. U. R. P. Nr 31, poz. 228).

Zmiany: Dz. U. R. P. z 1936 r. Nr 63, poz. 459,
Dz. U. R. P. z 1937 r. Nr 1, poz. 8,
Dz. U. R. P. z 1938 r. Nr 45, poz. 368,

Ostatnia zmiana — Rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 28 marca 1949 r. (Dz. U. R. P. Nr 18, poz. 130).

Dotyczy tylko tzw. pracowników etatowych. Inni pracownicy monopolii objęci są układami zbiorowymi pracy.

VII. Żołnierze.

Ustawa z dnia 4 lutego 1949 r. o uposażeniu żołnierzy (Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 40).

Dotyczy tylko żołnierzy zawodowych.

B) Stosunek pracy prywatno-prawny (Umowa o pracę)

W przedsiębiorstwach i zakładach pracy gospodarki uspołecznionej wynagrodzenia pracownicze są normowane przepisami prawa pracy i układami zbiorowymi pracy. Układy obecnie obowiązujące w przeważającej mierze weszły w życie z dniem 1 stycznia 1949 r. Uwzględniają one w swych postanowieniach specyfikę poszczególnych przedsiębiorstw, względnie grup przedsiębiorstw i odpowiednio normują warunki wynagrodzenia oraz inne warunki związane z pracą. Ocena uprawnień pracownika do określonego rodzaju wynagrodzenia i do konkretnej wysokości tego wynagrodzenia możliwa jest przeto w zasadzie w oparciu o układ zbiorowy pracy, pracy, obowiązujący w danym przedsiębiorstwie.

Schmeat treści układów zbiorowych jest na ogół podobny. Dla przykładu przytaczamy porządek treści Układu Zbiorowego Pracy dla Hutnictwa Żelaznego z dnia 3 stycznia 1949 r.

Rozdział I

— Cel, zasięg i czas trwania układu.

Rozdział II

— Przyjmowanie i zwalnianie pracowników.

Rozdział III

— Płace.
Zaopatrzenie dodatkowe.
Czas pracy.
Miejsce pracy, narzędzia i ubrania
robotnicze.

Rozdział IV

— Akcja Socjalna.
Urlopy.
Urlopy okolicznościowe.
Kultura i oświata.
Ochrona i higiena pracy.
Zwolnienia pracowników do prac społecznych.

Rozdział V

— Dyscyplina pracy.

Rozdział VI

— Postanowienia końcowe.

Rozdział VII

— Postanowienia szczegółowe dla pracowników fizycznych.
a) Taryfa płac,
b) Premie.

Rozdział VIII

— Postanowienia szczegółowe dla pracowników umysłowych.
a) Taryfa płac,
b) Premie.

Załączniki oznaczone numerami od 1 do 9 d zawierają regulaminy premiowania dla poszczególnych grup pracowników, zatrudnionych na oddziałach produkcyjnych.

Załącznik Nr 10 zawiera regulamin płac kierowników pojazdów mechanicznych, warsztatowców, pomocników i innych pracowników samochodowych.

Załącznik Nr 11 zawiera wykaz stanowisk objętych 10% dodatkiem za pracę szkodliwą dla zdrowia w hutnictwie żelaznym. Dalsze załączniki oznaczone literami **A, B i E** zawierają:

tabelę szaseregowań pracowników umysłowych zatrudnionych w Centralnym Zarządzie,
 tabelę szaseregowań pracowników umysłowych zatrudnionych w Zjednoczeniach i zakładach pracy I i II kategorii,

tabelę szaseregowań i płac pracowników służby kadr,
 tabelę szaseregowań i płac pracowników działu finansowo-księgowych,

regulamin premiowania pracowników umysłowych zatrudnionych w Centralnym Zarządzie,
 regulamin premiowania pracowników umysłowych zatrudnionych w zakładach pracy,

wykaz stanowisk pracowników umysłowych, uprawnionych do premii produkcyjnej w przedsiębiorstwach i zakładach,

regulamin premiowania pracowników technicznych i biur konstrukcyjnych.

Załącznikiem układu zbiorowego jest również Taryfikator dla stanowisk pracy hutnictwa żelaznego, normujący podstawowe kategorie szaseregowań pracowników fizycznych.

Poszczególne zagadnienia, dotyczące wynagrodzeń pracowników bądź innych świadczeń na rzecz pracowników, które nie zostały wyczerpująco rozwiązane postanowieniami układów zbiorowych pracy, normowane są zarządzeniami odpowiednich władz państwowych, skierowanymi do podległych im, lub nadzorowanych przez nie przedsiębiorstw gospodarki uspołecznionej. Zarządzenia te są bezwzględnie wiążące dla kierownictwa podlegających tym zarządzeniom przedsiębiorstw uspołeczniionych.

W szczególności wymienić należy:

Górnicy

Uchwała Rady Ministrów z dnia 30 listopada 1949 r. w sprawie szczególnych przywilejów dla górników w górnictwie węglowym (Monitor Polski Nr A-100, poz. 1175).

Uchwała Rady Ministrów z dnia 30 listopada 1949 r. w sprawie zasiłków pogrzebowych dla rodzin zmarłych górników (Monitor Polski Nr A-100, poz. 1176).

Jubilaci

Zarządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 28 kwietnia 1948 r. o nagrodzeniu zasłużonych pracowników przemysłu podległego Ministerstwu Przemysłu i Handlu za nienaganną wieloletnią pracę w tym samym zawodzie względnie zakładzie pracy (Dz. Urz. M. P. i H. Nr 12, poz. 172),

Wyjaśnienia Dep. Ekon.-Socj. M. P. i H. w powyższej sprawie:

z dnia 31 lipca 1948 r. — Zbiór Instrukcji Nr 27 *)

z dnia 7 lutego 1949 r. — Zbiór Instrukcji Nr 83.

Zwolnienia do prac społecznych

Instrukcja Ministerstwa Przemysłu i Handlu z dnia 23 lutego 1949 r. w sprawie wynagrodzenia pracowników zwalnianych i delegowanych do prac społecznych (Zbiór Instrukcji Nr 90).

Uzupełnienie — Instrukcja M. P. i H. z dnia 9 marca 1949 r. (Zbiór Instrukcji Nr 94).

Instrukcja Ministerstwa Przemysłu i Handlu z dnia 26 kwietnia 1948 r. w sprawie wynagrodzenia pracowników delegowanych do Społecznych Komisji Kontroli Cen (Zbiór Instrukcji Nr 7).

Wynagrodzenia różne

Instrukcja Ministerstwa Przemysłu i Handlu z dnia 8 kwietnia 1949 r. w sprawie wynagrodzenia kierowników świetlic (Zbiór Instrukcji Nr 108).

Instrukcja Ministerstwa Przemysłu i Handlu z dnia 24 lutego 1949 r. w sprawie ryczałtowego wynagrodzenia dla personelu stołówek (Zbiór Instrukcji Nr 89).

Uzupełnienie — Instrukcja M. P. i H. z dnia 24 marca 1949 r. (Zbiór Instrukcji Nr 99).

Instrukcja Ministerstwa Przemysłu i Handlu z dnia 22 lutego 1949 r. w sprawie wynagrodzenia portierów (Zbiór Instrukcji Nr 87).

Instrukcja Ministerstwa Przemysłu i Handlu z dnia 13 kwietnia 1949 r. w sprawie uposażeń pracowników jednostek w likwidacji (Zbiór Instrukcji Nr 110).

Instrukcja Ministerstwa Przemysłu i Handlu z dnia 31 grudnia 1948 r. w sprawie warunków pra-

*) Zbiór Instrukcji Wiążących z zakresu pracy i płacy w zakładach i przedsiębiorstwach podległych Ministerstwu Przemysłu i Handlu — wydawany przez Departament Ekonomiczno-Socjalny b. Ministerstwa Przemysłu i Handlu.

cy i wynagrodzenia radców prawnych (Zbiór Instrukcji Nr 69).

Instrukcja Ministerstwa Przemysłu i Handlu z dnia 13 stycznia 1949 r. w sprawie warunków życia, pracy i płacy **absolwentów Szkół Przysposobienia Przemysłowego**, zatrudnionych w zakładach przemysłowych (Zbiór Instrukcji Nr 74).

Instrukcja Ministerstwa Przemysłu i Handlu z dnia 19 czerwca 1948 r. w sprawie dodatków dla **powierników Narodowego Banku Polskiego** (Zbiór Instrukcji Nr 15).

Przedłużenie — (Zbiór Instrukcji Nr 75).

Instrukcja Ministerstwa Przemysłu i Handlu z dnia 24 września 1948 r. w sprawie ryczałów na **umundurowanie** dla członków Korkusu Technicznego Zw. Str. Pożarnych R. P. (Zbiór Instrukcji Nr 47).

Prace zlecone

Instrukcja Ministerstwa Przemysłu i Handlu z dnia 30 lipca 1949 r. w sprawie ograniczeń w udzielaniu prac zleconych własnym pracownikom (Zbiór Instrukcji Nr 22).

Instrukcja Ministerstwa Przemysłu i Handlu z dnia 22 lutego 1949 r. w sprawie zlecania własnym pracownikom prac literackich, tłumaczeń itp. (Zbiór Instrukcji Nr 86).

Wynagrodzenia za posiedzenia

Uchwała Rady Ministrów z dnia 17 października 1947 r. w sprawie wynagrodzeń za udział w posiedzeniach członków władz nadzorczych w przedsiębiorstwach państwowych.

Uchwała Rady Ministrów z dnia 17 października 1947 r. o wynagrodzeniach za udział w posiedzeniach komisji.

Zaliczki i pożyczki

Zarządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 2 kwietnia 1948 r. znak: ES III G/00/16/H-1220 w przedmiocie zakazu udzielania pracownikom zaliczek na pobory oraz pożyczek.

Instrukcja Ministerstwa Przemysłu i Handlu z dnia 22 października 1948 r. w sprawie dokonywania wypłat wynagrodzeń przed terminem płatności (Zbiór Instrukcji Nr 58).

Potrącenia

Zarządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 28 kwietnia 1948 r. w sprawie zakazu dokonywania potrąceń z płac pracowników zakładów pracy podległych Ministerstwu Przemysłu i Handlu (Dz. Urz. M. P. i H. Nr 11, oz. 147).

Podróże i przeniesienia służbowe

Okólnik Ministra Przemysłu i Handlu Nr 16 z dnia 17 maja 1947 r. w sprawie należności pracowników przedsiębiorstw państwowych, instytutów, przemysłowych zakładów pracy i innych przedsiębiorstw, podległych Ministerstwu Przemysłu i Handlu, w razie pełnienia przez nich czynności służbowych poza zwykłym miejscem służbowym (Dz. Urz. M. P. i H. Nr 9, poz. 147).

Instrukcja Ministerstwa Przemysłu i Handlu z dnia 9 września 1948 r. w sprawie przeniesień służbowych i związanych z tym świadczeń na rzecz przeniesionego pracownika (Zbiór Instrukcji Nr 43).

Instrukcja Ministerstwa Przemysłu i Handlu z dnia 6 sierpnia 1948 r. w sprawie ryczałów na dojazdy (Zbiór Instrukcji Nr 33).

Urlopy

Instrukcja Ministerstwa Przemysłu i Handlu z dnia 10 maja 1947 r. znak DES/0/C02/61 w sprawie zaliczania czasu i ciągłości pracy dla wymiaru urlopu wypoczynkowego (powołana w Zbiorze Instrukcji Nr 83).

Instrukcja Ministerstwa Przemysłu i Handlu z dnia 22 kwietnia 1949 r. w sprawie ustalania czasu trwania urlopów dla absolwentów Szkół Przysposobienia Przemysłowego (Zbiór Instrukcji Nr 111).

Instrukcja Ministerstwa Przemysłu i Handlu z dnia 16 lutego 1949 r. w sprawie 14-dniowych urlopów pracowników umysłowych (Zbiór Instrukcji Nr 84).

Usprawnienia i wynalazki

Okólnik Ministra Przemysłu i Handlu Nr 243 z dnia 16 marca 1946 r. w sprawie wykorzystywania i premiowania pomysłów wynalazczych w zakładach pracy (Dz. Urz. M. P. i H. Nr 5, poz. 43).

Okólnik Ministra Przemysłu i Handlu Nr 14 z dnia 21 października 1948 r. w sprawie wykorzystywania i premiowania pomysłów, wprowadzających ulepszenia lub usprawnienia w zakładach pracy (wraz ze wzorem umowy) (Dz. Urz. M. P. i H. Nr 24, poz. 306).

Uchwała Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 21 czerwca 1949 r. w sprawie wypłat premii za usprawnienia techniczne i wynalazki pracownicze w przemyśle państwowym (Monitor Polski Nr A-62, poz. 839).

Uchwała Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 9 sierpnia 1949 r. w sprawie sposobu ogłaszania i rozpowszechniania usprawnień pracowniczych (Monitor Polski Nr A-62, poz. 838).

Grzywny

Zalecenie Przewodniczącego P. K. P. G. z dnia 5 sierpnia 1949 r. znak ZA-1/1288/49 w sprawie zakazu pokrywania grzywien ze środków przedsiębiorstw (Biuletyn Finansowy P. K. P. G. Nr 6, str. 190).

Różne

Instrukcja Ministerstwa Przemysłu i Handlu z dnia 1 lipca 1949 r. w sprawie wynagrodzenia pracowników fizycznych, powołanych na **ćwiczenia wojskowe** (Zbiór Instrukcji Nr 19).

Instrukcja Ministerstwa Przemysłu i Handlu z dnia 1 kwietnia 1949 r. w sprawie specjalnego dodatku lokalnego dla pracowników stale zamieszkających na terenie **Republiki Czechosłowackiej** i dochodzących do pracy na teren Rzeczypospolitej Polskiej (Zbiór Instrukcji Nr 104).

Instrukcja Ministerstwa Przemysłu i Handlu z dnia 18 października 1948 r. w sprawie zwolnienia **jednorazowych premii nadzwyczajnych** od składek ubezpieczeniowych (Zbiór Instrukcji Nr 55).

Zarządzenie Ministerstwa Przemysłu i Handlu z dnia 15 lutego 1949 r. znak SZ/1916/49 w sprawie wynagrodzenia za **praktyki wakacyjne** dla praktykantów i ich opiekunów (Biuletyn Finansowy M. P. i H. Nr 4, str. 122—123).

Uchwała Rady Ministrów z dnia 21 czerwca 1949 r. w sprawie **bankowej kontroli płac** (Biuletyn Finansowy P. K. P. G. Nr 3, str. 70—72 oraz Nr 6, str. 190).

opracował Tadeusz Kobylński.

Znojkwicz Wacław: Polskie prawo dewizowe.
Biblioteka Prawa Finansowego. Przedmowę napisał
Przewodniczący Komitetu Redakcyjnego Biblioteki
— Henryk Kotlicki. Warszawa 1948, str. 652.

Praca dzieli się na dwie zasadnicze części. Pierwsza obejmuje Wiadomości Wstępne oraz zawiera tekst dekretu dewizowego z komentarzem (str. 9—174). Druga obejmuje Przepisy Wykonawcze, Związkowe i Dodatkowe (str. 177—646). Między obydwojema częściami umieszczona została Literatura Przedmiotu. Wiadomości Wstępne omawiają chronologicznie rozwój ustawodawstwa dewizowego, przedmiot reglamentacji dewizowej oraz stosunek ustawodawstwa dewizowego do międzynarodowego prawa prywatnego. — Należy zgodzić się w zupełności z wyrażonym tam poglądem, że w świetle ustawy z 2. VIII. 1926 r. waluta zagraniczna nie może być uważana za łącznik w międzynarodowym prawie prywatnym. O ile byli zwolennicy poglądu przeciwnego (jak np. cytowany Kosieradzki), to mogli oni podtrzymywać swe poglądy przed wydaniem dekretu dewizowego (praca Kosieradzkiego wyszła w 1935 r.)

Komentarz opracowany został dość sumiennie, choć w zbyt szczupłym rozmiarze. W komentarzu nie podkreślono dwuznaczności i nieokreśloności pewnych pojęć d. d. oraz nie podano ani w Komentarzu ani w Lit. Przedm. literatury, jaka powstała na ten temat. Przez drukowanie jednym rodzajem czcionek treści artykułów d. d. i komentarza trudno na pierwszy rzut oka zorientować się, gdzie kończy się tekst, a gdzie zaczyna się komentarz. Przykładowo art. 23 na str. 174.

Część druga: Dodatki — Przepisy Wykonawcze, Związkowe i Dodatkowe stanowi wybór odpowiednich źródeł prawnych (normy prawne dotyczące zagadnień dewizowych, walutowych, fragmenty Kodeksu Karnego, Kodeksu Zobowiązań itd.). Podane są one wyczerpująco i spełniają swoją rolę, mogąc zarazem służyć za zbiór źródeł prawnych do innych zagadnień. Nie znaczy to bynajmniej, aby nie było braków. Przykładem może być Dekret z dnia 3 lutego 1947 r. o podatku o nabycia praw majątkowych (Dz. U. R. P. nr. 27, poz. 106). Art. 12 pkt. 1 tegoż dekretu jest wyraźnym przepisem dewizowym.

O ile ukaże się nowe wydanie polskiego prawa dewizowego, to należałoby w nim podać spis treści, gdyż w obecnym wydaniu jego brak. W wydawnictwie dwie kwestie wymagają bliższego omówienia. Są nimi Przedmowa i Literatura Przedmiotu.

Przedmowa opowiada się za utrzymaniem dotychczasowego dekretu dewizowego. Widzi jednak konieczność znolizowania go „pod kątem widzenia planowania gospodarczego”. Tymczasem ustawodawstwo dewizowe wymaga nie znolizowania, a wydania nowej normy prawnej. Powody ku temu są następujące: 1) zasadnicza zmiana ustroju społeczno-gospodarczego Państwa, 2) wydanie aktów ustawodawczych, które zmieniają zasadniczo porządek prawny z okresu wydania d. d. w stosunku do chwili bieżącej, 3) utworzenie nowej instytucji emisyjnej oraz zmiana struktury bankowości, 4) zbyt nie rozdzielenie poszczególnych artykułów d. d. przez ich uzupełnianie (art. 14, 14a, 14b, 14c), 5) pewne przepisy stały się bezprzedmiotowe (np. art. 13 pkt. 1), 6) dotychczasowe ustawodawstwo dewizowe nie było wolne od pewnych niejasności i braków. Podnosili je różni autorzy. Dla przykładu wymienię: Wolter Władysław, Przepisy karne Dekretu Dewizowego, Ruch Prawny Socjol. i Ekonom. 1938, kwartał II, str. 61; I. Blei, Handel zagranicznymi środkami płatniczymi i złotem, Nowa Palestra 1937, IV, str. 146 i in.

W przedmowie powiedziano „Jedyny... komentarz, wydany w okresie przedwojennym przez Mantla, Mateckiego i Bielobradka, w 1936 roku jest już dzisiaj nieaktualny, gdyż nie uwzględnia czterech po sobie następujących nowel”¹⁾ (str. 6) Powyższe nie jest ściśle. Przede wszystkim praca Mantla, Mateckiego i Bielobradka „Polskie Ustawodawstwo Dewizowe” („komentarz wg H. Kotlickiego”) wydana została w 1937 r., a nie w 1936 r. jak sugeruje autor przedmowy. — Ostatni cytowany akt prawny pochodzi z 21 lipca 1937 r. Przejdźmy jednak ad meritum. Przedmowa wspomina, że powyższa praca „nie uwzględnia czterech po sobie następujących nowel”. Tymczasem H. K. myli się zasadniczo, ponieważ autorzy podali (str. 1 seq.) tekst dekretu Prezydenta R. P. z dnia 26 kwietnia 1936 r. w sprawie obrotu pieniężnego z zagranicą oraz obrotu zagranicznymi i krajowymi środkami płatniczymi (Dz. U. R. P. Nr. 249) już z uwzględnieniem pierwszej noweli. — Autorzy zapowiedzieli w przedmowie, że do ich pracy ukazywać się będą periodyczne uzupełnienia i zapowiedzi dotrzymali. Do pracy wyjściowej liczącej VIII—613 stron ukazało się od grudnia 1937 r. do czerwca 1939 r. siedem dodatków o bieżąco dalszej paginacji (str. 614—1274), a o łącznej objętości większej niż praca wyjściowa. W dodatkach tych podawane było bieżąco narastające ustawodawstwo (w najszerszym znaczeniu tego pojęcia) dotyczące zagadnień dewizowych. W dodatku Nr. 5 z listopada 1938 r. na str. 897 podali autorzy drugą nowelę do d. d., a na str. 898 (i sep.) trzecią. Noweli czwartej, wydanej po wybuchu wojny autorzy naturalnie nie mogli już podać. Ostatni wydany dodatek Nr. 9 z czerwca 1939 r. podaje jako ostatnią datę akt prawny pochodzący z 28 czerwca 1939 r. Wygląda to dziwnie, gdy Przewodniczący Komitetu Redakcyjnego Biblioteki nie zna pracy wyjściowej autorów, oraz nie zna bieżących dodatków do tej pracy, tym bardziej, że w pracy, do której napisano przedmowę, wspomniano na str. 39 o jednym z dodatków.

Jasnym jest, że praca Mantla, Mateckiego i Bielobradka jest już w zasadniczych swych zrębach przestarzała. Stało się to jednak nie wskutek nieuwzględnienia przez autorów czterech po sobie następujących nowel, lecz wskutek przebudowy struktury gospodarczej Państwa Polskiego, reformy bankowości oraz uchylecia okólnikiem Nr. 1 z dnia 27 września 1945 r. (wraz z uzupełnieniami z dn. 29 maja i 30 października 1946 r.) przez Komisję Dewizową wydanych w okresie od 26 kwietnia 1936 r. do 6 września 1939 r. okólników, uchwał generalnych oraz wszelkich zezwoleń.

Ponieważ H. K. mówiąc o pracy Mantla, Mateckiego i Bielobradka stwierdza, że był to „Jedyny... komentarz, wydany w okresie przedwojennym” trzeba zwrócić uwagę na literaturę przedmiotu, podaną na str. 175, na której figurują jeszcze dwa komentarze. Pierwszy zawarty jest w pracy J. Vogelfangera i I. Bleia pt. Reglamentacja dewizowa i towarowa, drugi — to praca Mantla i Mateckiego pt. Prawo dewizowe.

Przejdę obecnie do „Literatury Przedmiotu”. — Przez powiedzenie „Lit. Przedm.” sugerują autorzy całkowite wyczerpanie literatury, co w rzeczywistości nie miało miejsca. Gdyby powiedziano „Literatura” lub „Wykorzystana Literatura” wszystko byłoby w porządku. Skoro zacytowano St. Ettingera, Wpływ następczego zezwolenia dewizowego na odpowiedzialność karną (Gazeta Sądowa Warszawska Nr 27/28 z 1937 r.), to winien być również zacytowany artykuł Wł. J. Medyńskiego, Jeszcze o wpływie następczego zezwolenia dewizowego na odpowiedzialność karną (G. S. W. Nr. 41), w którym wystąpił autor z tezami przeciwstawiającymi się autorowi pierwszemu. Na ten artykuł wystąpił S. E. z repliką, W obronie dopuszczalności następczego zezwolenia dewizowego (G. S. W. Nr. 47). Dyskusję zamknął W. J. M. artykułem, Następcze zezwolenie dewizowe (G. S. W. Nr. 2 z 1938 r.). Osobną kwestią jest cytowanie tytułów czasopism. Tajemnicą pozostaje dla czego w „Lit. Przedm.” Czasopismo Sędziowskie jest zwane Czasopismem Sądowym, Gazeta Sądowa Warszawska — Głosem Sądownictwa itd.

Leszek Sługocki.

¹⁾ Są to następujące dekrety Prezydenta Rzeczypospolitej: 1) z dnia 29 sierpnia 1936 r. (Dz. U. R. P. Nr. 67, poz. 488), 2) z dnia 3 października 1938 r. (Dz. U. R. P. Nr. 76, poz. 528), 3) z dnia 6 listopada 1938 r. (Dz. U. R. P. Nr. 85, poz. 571), 4) z dnia 2 września 1939 r. (Dz. U. R. P. Nr. 87, poz. 549).

Biuletyn finansowy P. K. P. G. Nr 3 (listopad) przynosi następujące ważne teksty:

1. Zarządzenie Przewodniczącego P. K. P. G. w porozumieniu z Ministrem Skarbu z dnia 13 października 1949 r. w sprawie **trybu rozliczeń za dostawy i usługi**. Zarządzenie to uzupełnia postanowienia uchwały K. E. R. M. z dnia 20 maja 1947 r. i późniejsze w sprawie rozliczeń za dostawy towarów i usług między jednostkami uspołecznionymi.

Zarządzenie wchodzi w życie dnia 1. I. 1950. W/g zarządzenia każde zamówienie i zlecenie winno oznaczać tytuł zamówienia (eksploatacja, kapitalny remont, inwestycja, sposób gospodarczy) oraz wskazywać oddział banku właściwego do inkasa danej faktury z danego tytułu.

2. Zarządzenie Przewodniczącego P. K. P. G. z dnia 19 listopada 1949 r. w sprawie zasad **sporządzania zamknięć rachunkowych w roku 1949** (przedsiębiorstw państwowych, objętych systemem finansowym).

W myśl zarządzenia powyższego, wstępne zatwierdzenie bilansów winno być ukończone najpóźniej do dnia 31 marca 1950 r.

Ponadto na uwagę zasługują artykuły wzgl. notatki na tematy:

- a) **Przyspieszenie obiegu środków obrotowych i**
- b) **Analiza działalności gospodarczej przedsiębiorstwa przemysłowego.**

PRACOWNICY NIE PODLEGAJĄCY UMOWOM ZBIOROWYM

Stosunki służbowe dużej — bo prawie 900.000 osób liczącej — grupy pracowniczej są uregulowane nie przez układy zbiorowe, lecz przez ustawy i inne akty publiczno-prawne. Do grupy tej należą: pracownicy państwowi, sądowi, nauczycielstwo, pracownicy finansowi, samorządowi, służba zdrowia, pracownicy administracji wojskowej, poczty, kolei i lasów.

Stosunek służbowy funkcjonariuszy państwowych reguluje ustawa o państwowej służbie cywilnej z dnia 17. II. 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr 21, poz. 164) z uwzględnieniem późniejszych nowelizacji. Fragmentarycznie na okres przejściowy unormowane zostały pewne zagadnienia, dotyczące stosunku służbowego funkcjonariuszów państwowych dekretem PKWN z dnia 27. XII. 1944 r. a następnie z dnia 14. V. 1946 r. (Dz. U. R. P. Nr 22, poz. 139).

Decretem z dnia 25. X. 1948 r. wprowadzono szereg zmian do ustawy o państwowej służbie cywilnej z r. 1922. Przede wszystkim zniesiono najbardziej rażące anachronizmy niezgodne z zasadami ustroju państwa ludowego, jak np. podział na urzędników i funkcjonariuszy niższych. Podział ten wprowadzał niesłuszne różnice pomiędzy wartością pracy umysłowej i fizycznej oraz nosił wszelkie cechy podziału kastowego. W związku ze zniesieniem tego podziału wprowadzono określenie „pracownik państwowy” zamiast nazw „urzędnik” i „niższy funkcjonariusz”.

W sprawie urlopów znowelizowana ustawa postanawia, że pracownik, który pozostawał przynajmniej rok w służbie państwowej ma prawo do corocznego urlopu w ciągu 30 dni.

Do czasu jednolitego unormowania urlopów pracowniczych pracownikom państwowym — byłym niższymi funkcjonariuszami — przysługuje prawo do urlopu w wymiarze następującym: po wysłużeniu od 1 do 10 lat pracy — 2 tygodnie, powyżej 20 lat — 4 tygodnie.

Kobietom zatrudnionym w służbie państwowej dekret nadał prawo korzystania z 12 tygodniowego urlopu w okresie ciąży i po porodzie. Według nowych przepi-

sów, kobiety od 4-go miesiąca ciąży oraz kobiety mające dzieci w wieku do 18 miesięcy nie mogą być zatrudniane poza przepisowymi godzinami zajęć służbowych i w godzinach nocnych oraz poza stałym miejscem pracy.

Rada Ministrów ma wydać rozporządzenie o szczegółowym zakresie i sposobie współudziału związków zawodowych w poszczególnych sprawach.

Postanowieniom ustawy o państwowej służbie cywilnej nie podlegają sędziowie, prokuratorzy, aplikanci sądów, pracownicy PKP oraz pracownicy przedsiębiorstwa „Polska Poczta, Telegraf i Telefon”.

Stosunki prawnosłużbowe nauczycieli (od przedszkoli do szkół wyższych nie akademickich) reguluje ustawa z dnia 1 sierpnia 1926 r. w brzmieniu obwieszczenia z dnia 9 listopada 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr 104, poz. 873) ze zmianami, wprowadzonymi rozporządzeniem Prezydenta R. P. z dnia 28 października 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr 85, poz. 660) oraz rozporządzeniem wykonawczym Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 11 września 1936 r. (Dz. U. R. P. Nr 77, poz. 542). Ustawa ta wymaga dostosowania jej do nowej rzeczywistości.

Stosunek służbowy profesorów szkół akademickich i pomocniczych sił naukowych tych szkół normuje rozporządzenie Prezydenta R. P. z dnia 24 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. z 1933 r. Nr 76, poz. 551) zmienione rozporządzeniem Prezydenta R. P. z dnia 27 października 1932 (Dz. U. R. P. Nr 94, poz. 819) oraz w roku 1933 (poz. 659), 1945 (poz. 313) i w r. 1947 (poz. 415). O etatowych docentach szkół wyższych mówi rozporządzenie z 1945 r. (Dz. U. R. P. poz. 314).

W konsekwencji wydzielenia pracowników służby zdrowia w samodzielną grupę, która otrzymała odrębne zasady uposażeniowe, wyłonił się również problem opracowania nowych przepisów służbowych dla tych pracowników.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 stycznia 1934 r. o stosunku służbowym pracowników państwowego przedsiębiorstwa „Polska Poczta, Telegraf i Telefon”, ogłoszone w Dzienniku Ustaw R. P. Nr 4, poz. 25 z dnia 16 stycznia 1934 r. wymaga zasadniczych zmian. Pracownicy poczt i telegrafów zostali w nim pozbawieni pewnych dobrodziejstw, wynikających z „Tymczasowych przepisów służbowych” z 1918 r. (Dz. Praw Królestwa Polskiego Nr 6, poz. 13) oraz ustawy z 1922 r. o państwowej służbie cywilnej i podporządkowani przepisom, które krzywdziły ich w stosunku do innych grup pracowników państwowych, pogłębiały różnice między pracownikiem fizycznym i umysłowym.

Dnia 2 listopada 1945 r. ukazało się rozporządzenie Rady Ministrów zawierające przepisy służbowe pracowników PKP. Pragmatyka ta ustala również pozycję prawną Związku Zawodowego Kolejarzy w stosunku do władz PKP. Nowa pragmatyka usunęła przede wszystkim różniczkowanie pracowników i uzależnienie ich stopni służbowych od posiadanego wykształcenia szkolnego. Każdy z pracowników ma możliwość zajęcia wyższego stanowiska służbowego, o ile wykaże się praktycznym przygotowaniem i wiedzą kolejową, zdając odpowiednie egzaminy kolejowe.

(Według Rob. Przegl. Związkowego Nr 9 z r. 1949).

SPIRSTOWANIE.

W części nakładu numeru 12 Przeglądu Ustawodawstwa Gospodarczego mylnie wydrukowano, iż jest to dodatek do numeru 12 „Życia Gospodarczego”. Powinno być: dodatek do numeru 24 „Życia Gospodarczego”.

Wydawca: „POLSKIE WYDAWNICTWA GOSPODARZE”, Przedsiębiorstwo Państwowe Wydawnictwa. — Komitet Redakcyjny: Aleksander Hermelin, Eugeniusz Jabłoński, Antoni Librowicz, Paweł Łaski, Jerzy Mayzel, Czesław Przymusiński, Zbigniew Rzepka. — Redaktor: Czesław Przymusiński. — Adres Administracji: Katowice, ul. 3-go Maja 23 — Adres Redakcji: Warszawa, ul. Frascati 4, m. 2, tel. 8-12-19 — Redaktor przyjmuje od 17-ej do 18-ej Prenumerata wynosi: rocznie zł 900, półrocznie zł 450, kwartalnie zł 225. Pojedynczy egzemplarz zł 75. — Prenumeratory „Życia Gospodarczego” otrzymują „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” bez dopłaty. — P. K. Z. G. Oddz. 2, Katowice, ul. Batorego 4 — Nr zam. 1686/I. 1950. — R-1-34003 — 12000